Philatelica

84/2

Philatelica 84/2

TARTALOM

Surányi László: Két leghíresebb hírlapilleték-bélyegünk

Néma Péter (Svájc): A zilahi kisegítőbélyegekről

Hrabál László: Újabb megállapítások az első világháború tábori postájával kapcsolatban

Visnyovszki Gábor: Kiegészítés a készpénz-bérmentesítés portóösszeg-jelzőbélyegzőihez

Figyelmébe ajánljuk

Idegen nyelvű tartalom

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
TUDOMÁNYOS KÖZLÖNYE
BUDAPEST VI., VÖRÖSMARTY U. 65.
FELELŐS SZERKESZTŐ: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: HRABÁL LÁSZLÓ ÉS VISNYOVSZKI GÁBOR
FELELŐS KIADÓ: KISS ERNŐ
XIII. ÉVFOLYAM

Két leghíresebb hírlapilleték-bélyegünk

SURÁNYI LÁSZLÓ

I.

A határőrvidéki 1 krajcáros

E tanulmány közel egy és negyed évszázad távlatából kíván foglalkozni az 1868-as határőrvidéki hírlapilleték bélyegekkel. E „kiadásokról" a feltételezett megjelenésük után több mint harminc évig jóformán hallani sem lehetett. Katalógusok nem említették, a szakirodalom nem foglalkozott velük. A századforduló után bukkantak fel és megélénkült irántuk az érdeklődés. A legritkább magyar bélyegnek minősültek, növekedett körülöttük a misztikum. Mind több szakdolgozat jelent meg róluk. Jóformán nem volt olyan magyar területtel foglalkozó szakíró, aki ne kísérelte volna meg eredetük és ritkaságuk okait magyarázni. A Magyar Bélyegek Monográfiája III. kötete (729—760. oldal) összefoglalja a magyar hírlapilleték bélyegekről a tudnivalókat. Dr. Rend Ferenc már ott felveti a további kutatások szükségességét.

Most — évtizedes kutatómunka és a bőséges forrásmű alapján — olyan végkövetkeztetések levonására vállalkozom, hogy *ezek a hírlapilleték bélyegek sohasem kerültek forgalomba.*

A Határőrvidék rövid története

A téma megértéséhez elengedhetetlenül fontos a Határőrvidék kialakulásának, történetének ismerete. E helyen nem merülök el ennek taglalásába, mert erre kiváló filatelista munkák állnak az érdeklődők rendelkezésére Bán Béla[1] és Mirko Rasič[2] feldolgozásában. Bővebben kell foglalkoznunk viszont az 1867-es kiegyezés utáni időszakkal, mert így kaphatunk választ a kutatandó kérdésre.

Magyarország sohase mondott le a Határőrvidék birtoklásáról. A török veszedelem elmúltával meg is szűnt eredeti védelmi jellege. Az 1848—1849-es szabadságharc leverése után a határőr ezredeket az osztrákok már nem is a külső ellenség ellen tartották fenn, hanem a magyar rebellió sakkban tartására. Magyar részről azonban se a kiegyezési tárgyalásokon, se utána nem voltak hajlandók lemondani a Határőrvidék integritásáról.

A kiegyezés postaügyi vonatkozásai érdekesen mutatják a kapcsolatos vitákat, huzavonát. Az 1867-es ideiglenes postaegyezmény még nem csatolta a magyar postaigazgatás alá se a horvát-szlavóniai polgári, se a határőrvidéki postaterületeket.

Az egyezményben az ide vonatkozó rész a követ-

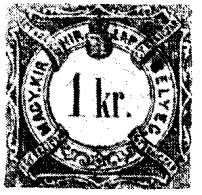
1. ábra
Magyar illetékbélyeg (1868)

2. ábra. Felülnyomott sasos illetékbélyeg (1868)

kezőképpen hangzik: „... A Temes-bánáti Határőrvidék postaintézményei nem kerülnek a magyar kir. Kereskedelemügyi Minisztérium hatáskörébe. Ezért ezek a temesvári postaigazgatóság kötelékéből kilépnek."

Horvátország és Szlavónia is megmaradt osztrák postaigazgatás alatt és zágrábi központtal ide csatolták a Határőrvidék postahivatalait is. Az 1868. március 23-án Bécsben, illetve Pesten március 30-án aláírt végleges postaegyezmény a polgári Horvát-Szlavónia postaigazgatását 1868. április 1-i hatállyal átadta Magyarországnak. A Határőrvidékre még mindig nem született végleges döntés, viszont az egyedüli osztrák fennhatóság helyett a postahivatalokat is a közös császári és királyi hadügyminisztérium irányítása alá rendelték és igazgatási székhelyül Zimonyban (Semlin) postafelügyelőséget állítottak fel. A területen a közös fennhatóság 1871. január 1-ével ért véget, amikoris a magyar postaigazgatás vette át a határőrvidéki hivatalok irányítását is. Az évekig tartó huzavona ellenére is az 1867-ben megkötött pénzügyi egyezmény értelmében a Határőrvidék területén beszedett illetékek a magyar kincstár számlájára folytak be.

3. ábra. 1 kr magyar hírlapilleték-bélyeg (1868)

4—5. ábra. 1 és 2 kr határőrvidéki hírlapilleték-bélyeg

A Határőrvidék illetékbélyegei

A magyar pénzügyminisztérium az osztrák illetékbélyegek helyett magyar bélyegek elkészítését rendelte meg a bécsi állami nyomdától. Az 1868. második felében megjelent szép ábrájú és szép kivitelű, tisztán magyar jelképeket viselő illetékbélyegeket akarták bevezetni a Határőrvidéken is. Jellemző az akkori állapotokra, és a hovatartozást érintő állandó vitákra, hogy osztrák részről nem voltak hajlandók elfogadni a közös igazgatású területen a színmagyar illetékbélyegeket. Így kényszerült a magyar pénzügyi kormányzat a Határőrvidék részére a magyar illetékbélyegeket az osztrák felségjellel (az uralkodást jelképező kétfejű sassal a karmai közt karddal és birodalmi almával) felülnyomatni.

A hírlapilleték-bélyegek kisebb és négyzetes alakja nem tudta elviselni a felülnyomást, ezért teljesen új rajzú bélyegek készítésére kezdődtek tárgyalások. (1—5. ábra.)

A közreadott kutatások

A történet eddig világos. Miért foglalkoztatja mégis e bélyegek léte évtizedek óta a kutatókat? A leglényegesebb forrásművek mutatnak rá legjobban a bizonytalanságra. Rédey Miklós[3] 1927-ben ezt írja:

„... valóban merészségszámba mehet részemről, ha azt mondom, hogy én nem hiszek e bélyegek létezésében, illetve forgalomban létében. Egyszerűen azért, mert forgalmukat mindez ideig nem látom még bizonyítottnak.

... Láttam néhány 1 krajcárost eredeti fehér papiroson ... vagy másolatban. Egy részük tintával értéktelenített, más részükön helyi betűzésnek kellene lenni, de ez úgy el van kenve, hogy nincs az a lebetűzés gyűjtő, aki velem együtt meg tudná állapítani, hogy hol is volt hát ez a bélyeg forgalomban. Az utóbbi időben pedig 3 darab szövegnyomásos példány került napvilágra. De hogy hol és miféle lapon lehettek, senki sem tudja megmondani.

... Szerintem a Határőrvidék részére készült hírlapilleték-bélyegek csak essay-k voltak, félig vagy teljesen kész próbanyomatok.

... A kétségeket csak az fogja majd idővel eldönteni, ha hírlapon vagy címszalagon lévő, szabályszerűen és olvashatóan lebetűzött példányt tud valaki felmutatni."

Bán Willy[4] írja:

„Magyarország legritkább bélyegének minősítik; hiteles adat, hivatalos ügyirat, nyomdai feljegyzés nincs róla."

Dr. Rend Ferenc[5], a Magyar Bélyegek Monográfiájában:

„Hírlaptörténeti kutatások feladata kideríteni, hogy a Katonai Határőrvidéken 1868. október 20-a és 1870. december 31-e között melyik volt az az újság, melynek szövegnyomása a három (?) darab 1 krajcáros határőrvidéki hírlapilleték-bélyeg előértéktelenítésével egyezik, mert az esetleges negatív eredmény Rédey állítását látszana alátámasztani és akkor indokolt lenne a bélyegek ferraritások közé sorolása."

Mirko Rasič[2]:

„... Magyarország a kiegyezés rendelkezései ellenére saját hírlapbélyegeket használt, mert azok bevétele kizárólag őt illette meg. Ahelyett, hogy külön hírlapbélyegeket szállított volna, Magyarország saját kiadásával látta el a Határőrvidéket. Ez nem elmélet, hanem valóságos tény." (Mirko Rasič itt hírlapbélyegeken *hírlapilleték* bélyegeket ért. S. L.)

A fenti idézetek és elsősorban dr. Rend megállapítása és a vele folytatott többszöri személyes beszélgetés indított el kutatásaim megkezdésére.

A fent idézett műveken kívül tanulmányozni kezdtem olyan monográfiaszerzőket, mint Kropf, Koczynski és Müller. Edwin Müller[6] 1926-ban közreadott tanulmányában — Payerrel vitatkozva és Koczynskire hivatkozva — véglegesen bizonyítottnak tekinti az 1 krajcáros forgalomba kerülését.[7]

A bélyegek katalogizálása

Megjegyzendő, hogy Edwin Müller a legnevesebb osztrák kutató, elévülhetetlen érdemeket szerzett az Ausztria és Magyarország bélyegkiadásainak monografikus leírásával, de e szűk témában a tények nem igazolják állítását. Tanulmánya elején az 1926-ban megjelent katalógusok adatait ismerteti. Közli, hogy a Gibbons és a Scott katalógus a bélyegeket egyáltalán nem említi. A Senf hozza a két értéket, mindenféle megjegyzés és ár nélkül. A Michel a legtöbb hibát követi el, amikor a kiadási évként 1868/72-t adja meg és amikor a felhasználási területnek Horvát-Szlovéniát jelzi Szlavónia helyett. A Michel mindkét értékre árakat is közöl. A Zumstein katalógus mindkét bélyeget

használatlanul értékeli és a következő megjegyzést teszi: „A katonai igazgatás részére készülhettek; hivatalos kiadásuk azonban kétséges." Az Yvert adatközléséről is mint hibásról beszél Müller, a katalógus mindkét bélyegre árakat is ad.

A legkorábbiként az 1915-ös kiadású Kohl katalógust jelöli Müller, amely az értékelés nélkül hozott bélyegek mellett még a következő megjegyzést is közli: „Bizonyított, hogy ezek a bélyegek léteztek. 1872. március 12-ig voltak forgalomban és a legnagyobb ritkaságok. Az 1 krajcáros használatlanul 2-3 példányban ismert és a legnagyobb ritkaságok közé tartozik."

Az 1920-as évek elején megjelent illetékbélyeg katalógusok, mint a Mayr—Hanus-féle Illustrierter Preis-Katalog der Stempelmarken Österreich—Ungarn már szintén ismerteti a bélyegeket. Mindkettőnél RRR-es értékjelzést hoz. Megbízhatatlanságát viszont azzal is igazolja, hogy megjegyzésként a következőket írja: „A 2 krajcárost nem tudjuk bemutatni. Egy szavahihető informátor biztosított minket, hogy ő egy teljes újságon látta."

Azt hiszem, e megállapítással nem kell vitatkoznom, mert mindenki tudja, hogy a 2 krajcárosból tényleg csak a vastag, sárga papírra nyomott próbanyomat létezik. Ez pedig nem kerülhetett újságra.

A Kölbig—Hollaender „A magyar okmánybélyegek katalógusa" 1868-at adja meg a kiadás évének, leírja a két bélyeg ábráját, de ábrát nem közöl. Megjegyzése viszont az, hogy: „Ez a két bélyeg Magyarország két legritkább bélyege."

Feltehető a kérdés: miért csak 1915. után kiadott nagy katalógusokra hivatkozik Müller? Miért nem veti fel azt a kérdést, hogy hogyan és mióta foglalkoznak egyáltalán a katalógusok a bélyegekkel. Ugyanis ha a bélyegek állítólagos kiadása utáni időszakot tekintjük át, évtizedekig változó nézetekkel találkozunk. A múlt századi és e század elejei katalógusokat tanulmányozva a következő kép alakul ki: az 1 krajcáros bélyeg először 1877-ben látott napvilágot a Friedl-katalógusban (csak az 1 krajcáros!). A bizonytalanságra jellemzőek a közölt adatok:

„1874. kiadás Szlavónia részére.
1 kr. kék 1.— 0.40"

A kiadás éveként 1874-et jelöli. Ez éppúgy képtelenség, mint a megadott ára. Az akkor forgalomban volt magasabb címletű bélyegeket ugyanez a katalógus kétszer-háromszor magasabbra értékeli.

A Friedl-féle katalógusokban a későbbi években már hiányzik a bélyeg, megjegyzést se találunk a kiadásra. Mindenesetre ezt az első közlést úgy kell kezelnünk, hogy már „hallottak róla valamit". Friedlnél legközelebb a késői időben, a 19. árverési katalógusban tűnik fel újra a bélyeg.

A Müller által hivatkozott Kohl katalógus csak 1912-től kezd a bélyegekről adatokat hozni. Kiadási évként mindkét bélyegnél 1868-at jelöli meg, árakat nem ad. Müller a Senf-katalogizálást állítja példának, de arra nem hivatkozik, hogy ez a katalógus is csak a késői, 10-es években kezdte meg az 1 krajcárosra vonatkozó adatközlést.

Már Müller is hivatkozik az Yvert hibás adataira. Az 1918-as kiadásban, általában a hírlapilleték bélyegekről a következőket írja: „1878. vízjel kr. vagy korona oválban", tehát az 1868-as kiadást meg sem említi, viszont rossz évszámmal összevonja az 1889-es és 1898-as kiadásokat. Még megjegyzi: „Katonai igazgatás részére készültek. A bélyegek essay-k. Nagyon ritkák." Az értékelése azonban mindkét bélyegre 1 frank alatt van. Tehát az összes hírlapilleték bélyeget összekeveri.

A Zumstein első kiadásától (1918.) kezdve kétségbe vonja a bélyegek megjelenését.

1879-ben jelent meg az első német nyelvű illetékbélyeg katalógus, amelynek a lipcsei Luis Senf volt a kiadója és a szerzője *dr. A. Perlep, magyar kir. pénzügyi tanácsos.* (Katalog der Stempelmarken aller Staaten) (6—7. ábra). Perlepet már rangjánál fogva is el kell fogadnunk olyannak, aki ismerte a magyar bé-

KATALOG

der

STEMPELMARKEN

aller Staaten.

Von

Dr. A. PERLEP,

königl. ungarischer Finanzrath.

Mit 45 Abbildungen

und

beigesetzten **billigsten** Preisen,

zu denen sowohl der Verleger dieses Katalog dieselben besorgt, als auch durch jede andere Briefmarkenhandlung zu beziehen sind.

1879

LEIPZIG.

Verlag von Louis Senf.

6. ábra. A Perlep-katalógus címoldala

Dieselben für Croatien.
Aufschrift: Marvinska putnica.

		M	M
168.	3 Kreuzer schwarz	—	—
169.	5 - blau	—	—

Bemerkung. Die hier aufgeführten Frachtbriefe und Nachnahmekarten werden in der Regel in den Katalogen der Postmarken aufgeführt, die darauf befindlichen Stempel sind jedoch faktisch Fiskal-Stempel, da vor Einführung der gestempelten Blanquetts eine Stempel-Marke auf das Blanquett geklebt werden musste, und auch jetzt der Ertrag dieser Blanquetts im Stempel-Gefälle verrechnet wird.

Spezial-Marken

für die Militärgränze

Emission 1868.

Typus der ungarischen Marken 1868. Auf dem grünem Unterdrucke der Doppeladler als Ueberdruck in brauner Farbe, schw. D., w. P., gez. 12.

		M	M
170.	½ Kreuzer im Kreise	—	—
~~171.~~	~~1~~	~~—~~	~~0,10~~
~~172.~~	~~3~~	~~—~~	~~0,10~~
~~173.~~	~~4~~	~~—~~	~~0,10~~
~~174.~~	~~5~~	~~—~~	~~0,10~~
175.	7 -	—	0,10
~~176.~~	~~10 -~~	~~—~~	~~0,25~~
177.	15 -	—	—
178.	25 -	—	—
179.	36 -	—	—
180.	50 -	—	—
181.	60 -	—	—
182.	75 -	—	—
183.	90 -	—	—
~~184.~~	~~1 Gulden~~		
185.	2 -	—	—
186.	2 - 50 Kreuzer	—	—
187.	3 -	—	—
188.	4 -	—	—
189.	5 -	—	—
190.	6 -	—	—
191.	7 -	—	—
192.	10 -	—	—
193.	12 Gulden	—	—
194.	15 -	—	—
195.	20 -	—	—

Stempel für Annoncen.

Typus der ungar. Marken mit Aufdruck des Adlers, gez. 12.

		M	M
196.	1 Kr. auf rosa Grund	—	—
197.	2 - - - -	—	—

Kalender-Stempel.

Typus des ungar. Stempels mit Aufdruck des Adlers.

		M	M
198.	6 Kr. a grünem Grunde	—	—

Die Militärgränz-Marken wurden im Jahre 1872 ausser Curs gesetzt. Seitdem sind in der Militärgränze die ungarischen Marken in Anwendung.

Oldenburg.

Grossherzogthum.

Emission 1868.

Stehendes Rechteck 28/22 mm., Wappen im Kreise, umrahmt von einer guillochirten Bordure. Den Unterdruck bildet die Wiederholung des Wortes: „Stempelmarke" in Diamant-Schrift. Umschrift: Stempelmarke, unten Werth auf farbigem Grunde. Die Marke ist zweifarbig, f. D., w. u. f. P., gez. 13.

		M	M
1.	3 Groschen blau, Kreis grauschwarz, weisses P.	—	—
2.	5 Groschen rosa, Kreis grauschwarz, weisses P.	—	—

7. ábra. A Perlep-katalógus Határőrvidékre vonatkozó oldala

lyegilletéki szabályokat. A könyv kibocsátása olyan közel volt még az 1868—71. közötti időhöz, hogy Perlepnek emlékeznie kellett. A katalógus ismerteti az 1879-ig megjelent minden illetékbélyeget, köztük az osztrák és magyar hírlapilleték-bélyegeket is. Külön fejezetben ismerteti a Határőrvidék számára kiadottakat is: a felülnyomott általános illetékbélyeg sorozatot, a két hirdetménybélyeget, a naptárbélyeget és egyetlen szóval nem említi a hírlapilleték-bélyegeket. Véleményem szerint döntő bizonyíték ez arra, hogy a bélyegek soha nem kerültek kiadásra, illetve forgalomba.

A forrásművek tanulmányozása során meglepetéssel kellett látnom, hogy az Osztrák Birodalom, illetve az Osztrák—Magyar Monarchia bélyegkiadásainak kiváló monográfiáját összefoglaló Hans Kropf[8] egyetlen szóval sem említi, hogy a Határőrvidék részére kiadtak volna hírlapilleték-bélyeget. Érdekes, hogy olyan Kropf-könyv került a kezembe, amelyben több helyen Rédey a leírtakkal vitatkozva széljegyzeteket írt és ezeket szignálta. A hírlapilleték-bélyegeknél nem jegyzett meg semmit, nem hiányolta a Határőrvidék bélyegeit.

Kropf műve 1902-ben jelent meg és az irodalomjegyzékében a hivatalos archív anyagokon kívül az addig legismertebb katalógusokban és folyóiratokban megjelent tanulmányokra hivatkozik. Úgy látszik, ezekben ő sem talált megbízható hivatkozást. A magyar vonatkozású segítségért köszönetet mondott többek között gróf Dessewffy Miklósnak és Prückler Klárának. Gondolom, ők sem mulasztották volna el a hiányra felhívni Kropf figyelmét.

Müller cikkében ismerteti Payer Béla[9] monográfiáját. Ez az írás 1915—1916—1917-ben a Berliner Briefmarken Zeitungban jelent meg először, majd 1920-ban önálló műként külön kötetben. Müller megjegyzi, hogy Payer, aki azt állítja, hogy a magyar pénzügyi hatóságok részéről ezek a bélyegek nem kerülhettek hivatalos kiadásra, szó szerint a következőket írja: „Mint bizonyítottat tekinthetjük tehát, hogy se a magyar kir. pénzügyminisztérium, se a postaügyekkel megbízott magyar földművelésügyi minisztérium nem volt abban a helyzetben, a még mindig katonai igazgatás alatt álló Határőrvidéken 1868-ban, hogy a Bécsi cs. k. Udvari Államnyomdában hírlapilletékbélyeget rendeljen.

Egy 2 krajcáros hírlapilleték bélyeget Poppovits Mirko kereskedelmi tanácsos gyűjteményében láttam, ezt viszont csak tervezetnek vagy próbanyomatnak tekintem, mert sötétsárga papírra van nyomva. (Ma a Magyar Posta Bélyegmúzeuma tulajdona. S. L.)

Mindenesetre ezek osztrák tervek, mert az alapul szolgáló császári sas és azon a magyar címer, amely III. Károly osztrák császár alatt bevezetett címert mutatja, és amelyen a különböző „koranatartományokat" jelzi.

Nem létezhetett az első felelős magyar kormánynak egyetlen tagja sem, aki ilyen ábrájú hírlapilleték bélyeget mert volna forgalomba bocsátani. A Határőrvidék részére kiadott hírlapilleték bélyeget tehát a magyar feliratok ellenére csak a császári és királyi katonai közigazgatás alárendeltségében lehetett megrendelni."

Müller a fenti Payertől származó idézetet az 1926-ban megjelent tanulmányában közli és Payer 1915. és 1917. között megjelent írásaira hivatkozik. Időközben Payer könyvben adta ki művét, amelyben már javításokat hajtott végre, de ezt Müller nem vette figyelembe. A fenti idézetből az 1920-ban megjelent műben az utolsó mondat már elmaradt.

Ennek a mondatnak az elhagyása nemcsak feleslegessé teszi Müller vitáját, de bizonyos konzekvenciák levonására is késztet: a magyar kormány rendelhetett bélyegeket, de ennek dokumentálására, végleges elkészítésére, leszállítására, felhasználására semmilyen nyomot nem talált, mint ahogy ma sem található.

Müller Payer állítását tarthatatlannak minősíti és kijelenti, hogy Payer biztosan rossz információ be-

folyása alá került. Szembeállítja Payer állításaival a szintén 1926-ban megjelent, nagy jelentőségű Koczynski-művet. Koczynski viszont — aki a bécsi államnyomda archívumának eredeti anyagára támaszkodva írta le az illetékbélyegek történetét — a Határőrvidék hírlapilleték bélyegeire vonatkozóan adatok hiányában jóformán semmi újat nem mond. Kortörténeti leírása viszont olyan érdekes momentumokat ismertet, amelyek érthetőbbé tehetik a bélyegek nemlétére vonatkozó állásfoglalásunkat:

„... a kiegyezés következtében Magyarország a továbbiakban az illetékbélyeget saját számlájára készíttette. Ennek következményeként 1867. márciusától kezdve a Határőrvidéken az illetékbélyegek eladásából befolyt összegek a birodalom magyar részét illették, mialatt a katonai közigazgatás továbbra is fennmaradt."

Továbbá ismerteti azt a vitát, miszerint magyar részről 1868-ban már az új magyar illetékbélyegeket akarták bevezetni a Határőrvidéken is, arra hivatkozva, hogy a határterület a magyar koronához tartozik. Az osztrákok viszont ragaszkodtak a közös igazgatást kifejező bélyegek bevezetéséhez. Leírja, hogy hosszabb huzavona után magyar részről — az illetékbevételek biztosítása érdekében belegyeztek a már kinyomott magyar illetékbélyegek, kétfejű sasos felülnyomásába.

Ismerteti még, hogy talált olyan iratot, amely bizonyítja, hogy 6 db fametszet elkészítéséért fizetett az állami nyomda. Véleménye szerint ezekből kettő az általános illetékbélyegek, két darab a hirdetmény, illetve naptárbélyeg felülnyomásának fából készült ősdúca, kettő pedig az új, Határőrvidék hírlapilleték-bélyegé. Ez eddig mind elfogadható. A felülnyomott bélyegeket ismerjük is, forgalomba is kerültek, de a hírlapilleték-bélyegek kigyártására, leszállítására vonatkozólag már nem ismerünk adatokat. Koczynski ismerteti, hogy 1868. október 28-ig milyen tömegű sasos képű bélyeget készített el az állami nyomda, de arra nem talált semmiféle adatot, hogy ez a tömeg, hogyan oszlott meg az egyes bélyegfajták között. Tehát a hírlapilleték-bélyegek leszállítása részéről csak feltevés. A fent leírtakat Koczynskire hivatkozva mind közli Müller is. Majd meglepő módon levonja a végkövetkeztetést: „... az előző fejtegetésekkel a kérdéses bélyegeknek az előállítás-történetét teljesen lezártnak tekinthetjük." Müller e kijelentését tanulmányom elején idézett neves magyar kutatók tulajdonképpen már megkérdőjelezték.

Müller 1958-ban a Mercury Stamp Journal-ban „Europeen Classics. XX. Hungary" című, különben kiváló írásában újra összefoglalja a Határőrvidék hírlapilleték-bélyegeire vonatkozó megállapításait, ezek azonban lényegileg nem térnek el a már 1926-ban közöltektől.

Az eddig megjelent tanulmányok mind arra is hivatkoznak, hogy a 1 krajcárost a ZEITUNGS-MARKEN. ívvízjeles papírra nyomták. Tudnivaló, hogy az ívvízjel a százas ív 5. és 6. sorára esik. Viszont az eddig ismert példányok mind vízjel nélküliek. Tehát egész ív nem kerülhetett kinyomásra, mert akár használatlanul, akár használtan, elő kellett volna kerülnie vízjeles példánynak is.

Már az eddig leírtak alapján is biztonsággal megállapítható, hogy e bélyegek nem kerültek kiadásra, illetve forgalomba. A további kutatásaim csak megerősítik a feltevésemet.

A határőrvidéki hírlapok

Tekintsük át, hogy milyen hírlapok jelentek meg a Határőrvidéken 1868. októbere és 1871. január 1-e között.

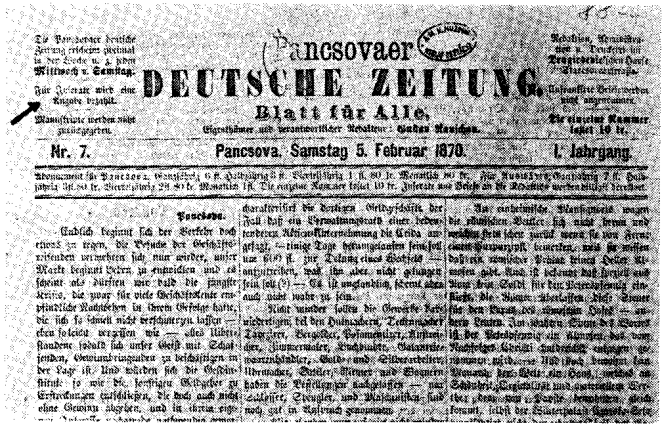
1. Grenzbote (Zimony, Semlin)
2. Pancsovaer Deutsche Zeitung
3. Pancsovaer Wochenblatt
4. Zemunszki Glasznik (Zimony)
5. Zatočnik (Sziszek)

Semlin, 3. Februar. Nr. 5. Zweiter Jahrgang. 1870.

Der Grenzbote.

Wochenblatt für Politik,

8. ábra. A Die Grenzbote első oldala (1870. II. 3.)

Pancsovaer DEUTSCHE ZEITUNG.

Blatt für Alle.

Nr. 7. Pancsova. Samstag 5. Februar 1870. I. Jahrgang.

9. ábra. A Pancsovaer Deutsche Zeitung első oldala (1870. II. 5.)

Bennünket elsősorban a német nyelvű lapok érdekelnek, mert az 1 krajcáros újságszöveggel előértéktelenített példányain német nyelvű szövegrész található (8., 9., 10. ábra).

A jobb szemléltetés kedvéért kinagyítva is közöljük a fenti lapok hirdetési szabályzat részét (11., 12., 13. ábra). Bizonyos, hogy ezekről a lapokról nem származhatott értéktelenítő szövegnyomás a bélyegekre. Sőt, a bemutatott lapok azt is igazolják, hogy ezekre nem alkalmaztak hírlapilleték bélyegeket.

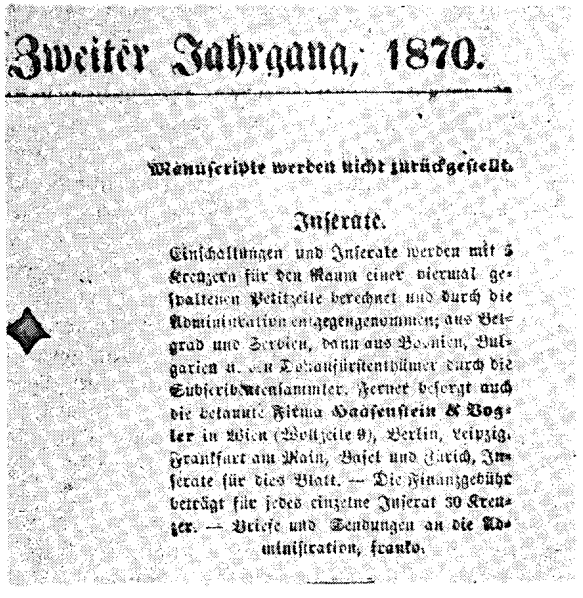
Ugyanebben az időben kiadásra kerültek a fent ismertetett szerb, illetve horvát nyelvű lapok is. A szerbül megjelent Zemunszki Glaznik cirill betűs, a horvát nyelven kiadott Zatočnik, latin betűs. A Zemunszki Glaznik példányain nem találunk illetékbélyeget (14. ábra), de a Zatočnikon igen, mégpedig *magyar hírlapilleték bélyeget* és nem a határőrvidéki feltételezett kiadású sasos hírlapilleték bélyeget. Fontos megjegyezni, hogy a Zatočnik első száma 1869. szeptem-

Pancsovaer Wochenblatt.

Nr. 22. Sonntag, 29. Mai 1870. III. Jahrgang.

Ueber unsere bevorstehenden Gemeinderathswahlen.

10. ábra. A Pancsovaer Wochenblatt első oldala (1870. V. 29.)

Zweiter Jahrgang, 1870.

Manuscripte werden nicht zurückgestellt.

Inserate.

Einschaltungen und Inserate werden mit 5 Kreuzern für den Raum einer viermal gespaltenen Petitzeile berechnet und durch die Administration entgegengenommen; aus Belgrad und Serbien, dann aus Bosnien, Bulgarien u. den Donaufürstenthümer durch die Subscribtionsannahmen. Ferner besorgt auch die bekannte Firma Haasenstein & Vogler in Wien (Wollzeile 9), Berlin, Leipzig, Frankfurt am Main, Basel und Zürich, Inserate für dies Blatt. — Die Finanzgebühr beträgt für jedes einzelne Inserat 30 Kreuzer. — Briefe und Sendungen an die Administration, franko.

11. ábra. A Die Grenzbote hirdetési feltételei

Die Pancsovaer deutsche Zeitung erscheint zweimal in der Woche u. z. jeden Mittwoch u. Samstag.

Für Inserate wird eine Angabe bezahlt.

Manuskripte werden nicht zurückgegeben.

DEUTSC

Eigenthümer und ve

Nr. 7. Pancsova,

Abonnement für Pancsova. Ganzjährig 6 fl. Halbjährig 3 fl. jährig 3fl.80 kr. Vierteljährig 2fl 80 kr. Monatlich 1fl. Die ein

12. ábra. A Pancsovaer Deutsche Zeitung hirdetési feltételei

Inserzion.

Inserate werden die Spaltzeile das erste Mal mit 7 kr., das zweite Mal mit 5 kr. und jedes folgende Mal mit 3 kr. österr. Währung berechnet und in der A. Siebenhaar'schen Buchdruckerei bis längstens Freitag mittags aufgenommen. Ganze Beilagen werden billigst berechnet. Manuskripte werden nicht zurück gegeben. Briefe und Beiträge werden franko erbeten.

att.

III. Jahrgang.

n Wien, München, Nürnberg, Frankfurt a./M. in Pest.

13. ábra. A Pancsovaer Wochenblatt hirdetési feltételei

ber 1-én jelent meg (15., 16. ábra). A bemutatott lappéldányok tehát a magyar hírlapilleték-bélyeggel ellátott első, és további, későbbi számát mutatja be. A Zágrábi Egyetemi Könyvtárban a lap minden példánya megvan és minden példányon az újságszöveggel előértéktelenített magyar hírlapilleték-bélyeg található (17., 18. ábra).

A bemutatott lapok arra is rámutatnak, hogy a Zatočnikon kívül nem alkalmaztak hírlapilleték-bélyeget. A Zatočnik csekély példányára viszont — beláthatjuk — nem lett volna ésszerű a magyar pénzügyi hatóságok részéről külön nagy tömegű bélyeget előállítani.

Érveimmel szemben talán fel lehetne hozni, hogy a bemutatott hírlapok egy része 1870-ből származik, de az 1869. évi 23. törvénycikk 1870. január 1-től megszüntette az illetéklerovást a belföldi lapokra. Sajnos, korábbi lapok egyetlen múzeumban vagy könyvtárban sem lelhetők fel. Érdekes viszont, hogy a 16. áb-

У Земуну, 27. Октобра 1868.

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК.

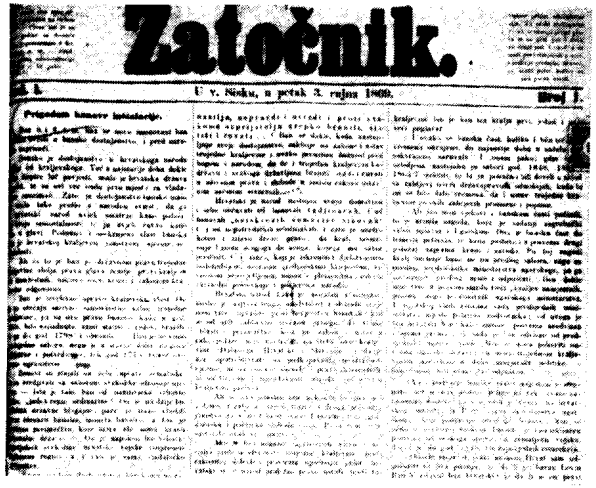
Број 52.

У Земуну, 3. Новембра 1868.

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК

Број 7.

14. ábra. A Zemunszki Glasznik két száma (1868. X. 27. és XI. 3.)

Zatočnik.

U v. Sisku, u petak 3. rujna 1869.

Broj 1.

15. ábra. A Zatočnik 1869. IX. 3. száma magyar bélyeggel, hírlapszöveges értéktelenítéssel

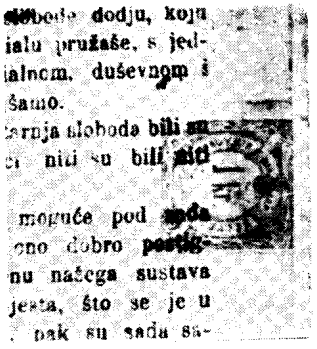
rán bemutatott Zatočnik 1870. február 15-i számán szerepel a szöveg felülnyomású magyar hírlapilleték-bélyeg. Ugyancsak 1870-ből származnak a 8., 9. és 10. ábrán bemutatott lapok is. Nem találtam adatokat arra vonatkozóan, hogy a fent említett rendelet hatálya kiterjedt volna a Határőrvidékre is. Viszont az 1870. április 9-én megjelent a bécsi cs. kir. Kereskedelmi Minisztérium Postarendeletek tára 17. számában a Z.5153—587-es sz. rendelet, amely kimondta, hogy az uralkodó 1870. február 15-i aláírásával jóváhagyta, hogy a Határőrvidéken április 1-től mentesülnek az ott kiadott újságok és időszaki lapok a hírlapilleték kötelezettségtől. Ugyanakkor intézkedett a rendelet arról is, hogy ezekre a sajtótermékekre a Monarchia területén — Magyarországot kivéve — az első érkezési postahivataloknak hírlapilleték-bélyeget kell ragasztaniok. (19. ábra).

Zatočnik.

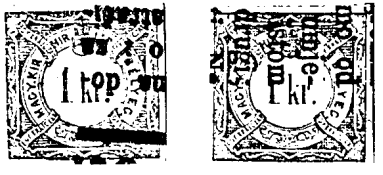
U v. Sisku, u utorak 15. veljače 1870.

Broj 36.

16. ábra. A Zatočnik 1870. II. 15. száma magyar bélyeggel, hírlapszöveges értéktelenítéssel

17. ábra. A kinagyított hírlapszöveggel értéktelenített magyar hírlapilleték-bélyeg a Zatočnikról

18. ábra. A Zatočnikról leáztatott magyar hírlapilleték-bélyegek

Stämpelbehandlung der in der Militärgränze erſcheinenden Zeitſchriften.

H. Miniſt. Z. 5153-387.

Nachdem Seine k. und k. Apoſtoliſche Majeſtät mit Allerhöchſter Entſchließung vom 15. Februar 1870 die Aufhebung der Stämpelpflicht der in der Militärgränze erſcheinenden Zeitungen und periodiſchen Blätter vom 1. April 1870 allergnädigſt genehmigt haben, findet das Handelsminiſterium im Einvernehmen mit dem k. k. Finanzminiſterium anzuordnen, daß dieſe Zeitungen und Blätter, wenn ſie zum Gebrauche in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern eingeführt werden, von dem bezeichneten Zeitpuncte ab von jenen k. k. öſterreichiſchen Poſtämtern, welchen ſie im Kartirungswege zuerſt zukommen, in derſelben Weiſe mit Stämpelmarken verſehen und mit der betreffenden Gebühr belegt werden, wie es bezüglich der Zeitungen aus Ungarn mit der Verordnung vom 31. December v. J., Z. 25622-2383 (P. V. Bl. 1869, S. 418), angeordnet worden iſt.

Die k. k. Poſtämter werden hievon zur Darnachachtung in Kenntniß geſetzt.

Wien, den 30. März 1870.

19. ábra. Az osztrák Kereskedelmi Minisztérium rendelete

20. ábra
Az 1. sz. értéktelenítés

21. ábra
A 2. sz. értéktelenítés

Ezek után felmerül a kérdés: hogyan kerültek az 1 krajcáros bélyegre a német nyelvű hírlap szöveges értéktelenítő felülnyomások? Az eddig ismert példányokról a kettős hullámvonallal és sarokrozettával ellátott keretben az ideig az alábbi szöveget következtettem ki:

"Inserate kosten die einspaltige Petitzeile oder deren Raum
für einmaliger Einschaltung
mehrmaliger 4 kr.
für jedesmal
kr.

Prenumerationen
Anoncen"

Az irodalomból, árverési katalógusokból ismert és a Magyar Posta Bélyegmúzeumában őrzött példányról megállapítható, hogy ez ideig négyféle elhelyezkedésben ismerjük töredék alakban a fenti szöveget:

1. Payer, Kölbig-Hollaender, Rasič, Rédey és Raymond *(20. ábra).*
2. A Magyar Posta Bélyegmúzeum példánya *(21. ábra).*
3. Edwin Müller által 1926-ban és 1958-ban bemutatott és Friedl 19. árverési katalógusában látható *(22. ábra).*

22. ábra. A 3. sz. értéktelenítés

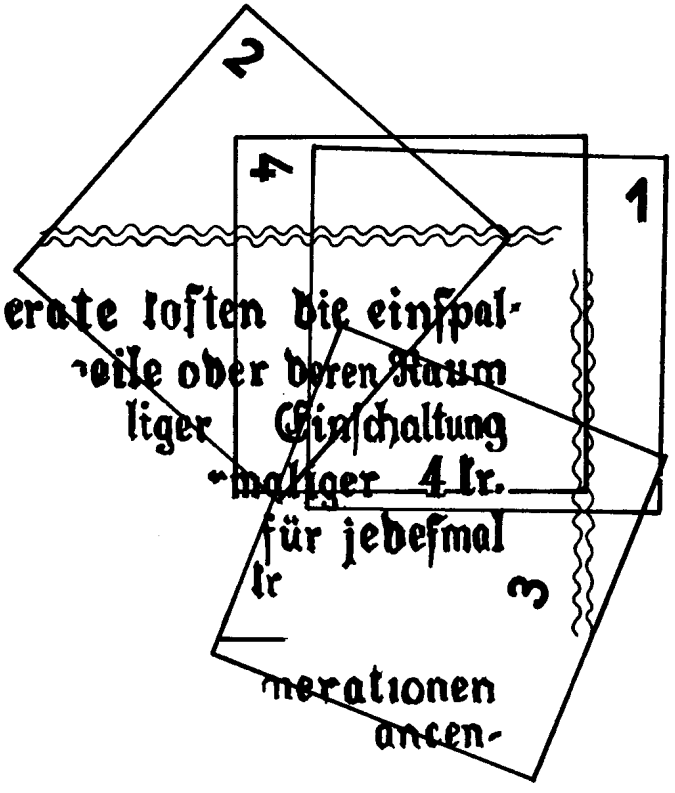
4. A Mayer—Hanus-katalógusban (lásd a Monográfia kötetében).

A határőrvidéki hírlapok és az értéktelenítő szövegrészek bemutatása után felmerül a kérdés, hogy milyen újságról kerülhetett a szöveg a bélyegre. Egy tény, a Határőrvidéken ilyen lapot nem adtak ki ebben az időben. Kétséget kizáróan megállapítható tehát, hogy ezek a rányomott szövegek csinálmányok, esetleg valamilyen, még eddig ismeretlen lapból származó klisé lenyomatai. Mindenesetre érdekessége az, hogy mind a négy bemutatott bélyegen azonos szövegnek bizonyos része látható, tehát mind a négy „értéktelenítés" azonos klisével készült *(23. ábra)*.

A fenti tények alapján megállapítható:

1. Az 1 krajcáros éppen úgy próbanyomat, mint a 2 krajcáros, vagy a legjobb esetben véglegesen kinyomott, de kiadásra, illetve forgalomba nem került bélyeg.
2. A forrásművekben előforduló olvashatatlan bélyegzések vagy tollvonásos értéktelenítések csinálmányok.
3. A négy ismertetett előértéktelenítés „ferraritás".

A „ferraritás"-ra vonatkozó megállapítást támasztja alá, hogy a bélyegek a múlt század egészen késői éveiben bukkantak fel és a katalógusok, meg az első monográfiák csak a tízes években tesznek először említést róluk. E feltevést alátámasztja, hogy gróf Ferrari csodálatos és nagy

23. ábra. Az értéktelenítő szöveg elhelyezkedése a négy ismert bélyegen

ritkaságokat tartalmazó gyűjteménye számára — ismerve Ferrari fizetőkészségét és ritkaságok iránti érdeklődését, neves hamisítók gyártottak bélyegeket, raritásokat.

A feltevést az is alátámasztja, hogy miután Ferrarinak az első világháború kitörésekor Franciaországot el kellett hagynia, bélyeggyűjteménye Párizsban maradt. A francia állam lefoglalta és a húszas évek elejétől folyamatos árveréseken kiárusította. Ott került először kalapács alá az 1 krajcáros újságszöveggel értéktelenített határőrvidéki hírlapilleték-bélyeg is.

II.

Az 1868-as hírlapilleték-bélyeg tévnyomata

Az eddig tárgyalt 1 krajcáros határőrvidéki újságszöveggel értéktelenített hírlapilleték-bélyeggel valószínűleg egyidőben és egyazon műhelyben készülhetett az 1868-as 1 krajcáros első magyar hírlapilleték-bélyegnek olyan példánya is, amely a szomszéd bélyegekhez viszonyítva 90°-kal el van fordulva (24. ábra).

E bélyegpárral az irodalom talán éppen óvatosságból sokkal mostohábban bánik, mint a határőrvidékivel. Katalógusokban nincs róla említés, árverési katalógusokban néha előfordul. A Ferrari-gyűjtemény árveréseinek egyikén bukkant fel.

Először Edwin Müller foglalkozott a leírásával a Die Postmarke 1925. december 7-i számában:

„Az 1868-as kék színű, 1 krajcáros magyar, fordított nyomású hírlapilleték-bélyeg, amelyről a 107-es szám 243. oldalán írtunk, a 14. Ferrari-árverésen vevőre talált. (Lásd e szám árverésekről szóló rovatában.) Bécsi tulajdonba ment át úgy, hogy ma a példányt pontosan le tudjuk írni és be is tudjuk mutatni. Amint az ábrán látható, a két bélyeg egymáshoz viszonyítva 90°-ban el van fordulva. A bélyegek a budapesti főposta hírlaposztályának olvashatatlan bélyegzőjével vannak ellátva és a felhasználási dátum ezért nem állapítható meg. A jobb oldali bélyegen ezen kívül két egymást keresztező tollvonást láthatunk, amelyből arra következtethetünk, hogy ez a bélyeg az íven belül helytelen állásba került, és azt, hogy a hibát felfedezték. A valódiságát nem lehet kétségbe vonni. Annak ellenére, hogy az egyik darab be van szakadva, fordított nyomás, amelyből második példány nem ismert, 5500 francia frankos árat ért el, a még hozzá számítandó 19,5%-os feláron kívül."

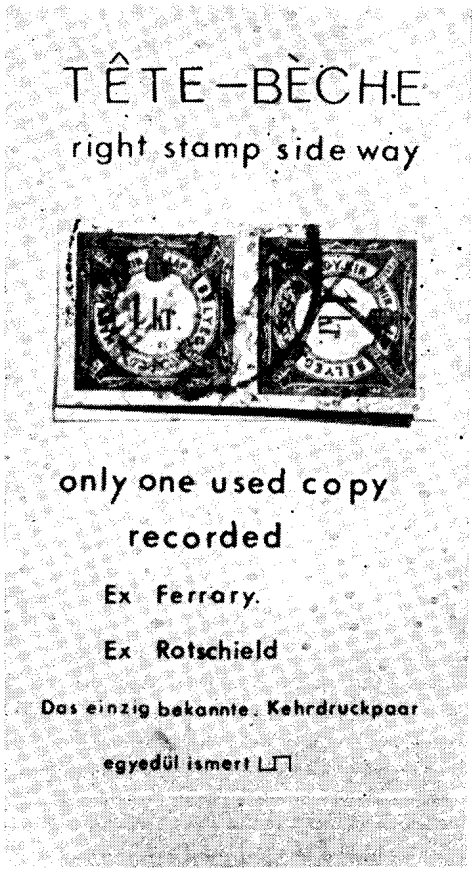
Müllernek e közlésére hivatkozik dr. Rend Ferenc is a Magyar Bélyegek Monográfiája III. kötetében: Az 1868-as magyar kibocsátású általános használatú

24. ábra. A 90°-ban elfordult 1 kr-os

hírlapilleték bélyegnél egy lemez-tévnyomat fordul elő; E. Müller szerint valószínűleg az 1868-as évben készítettek között. Az 1 krajcáros címlet egyik szedésébe 90°-kal jobbra elfordítva helyezve helyeztek be egy nyomódúcot. (Rend lábjegyzetben megjegyzi, hogy „Ez a bélyegkép négyzetes alakja miatt — némi figyelmetlenség mellett — könnyen előfordulhatott.") Mivel az 1 krajcáros címletet általában egyesével használták, így kevés pár és még kevesebb csík maradt fenn ezekből. Ez is magyarázata, hogy csak két olyan páros ismert, amelyek közül az egyik — mindkét esetben a jobb oldali — fekvő helyzetű. Az egyik pár használatlan, a másik használt. Majd Müllert idézi: „Mindkét pár fekvő bélyegén tintakeresztet találunk, amely arra enged következtetni, hogy a tévnyomatot felfedezték és azokat tartalmazó íveket visszavonták. A használt példányon BUDAPEST FŐPOSTA hírlaposztályának rosszul olvasható bélyegzése látható. Valószínűtlennek tűnik, hogy ezt ténylegesen használták és lehetséges, hogy ez a lebélyegzett példány irattárból származik, ahol a további felhasználás meggátlására lebélyegezték."

A két idézet egymásnak ellentmond. Müller eredeti közleménye (1926) csak egy ismert példányról beszél (ma sem ismerünk többet. S. L.) Rend már kettőről. Ezt viszont Müller 1958-as közléséből vette át. Ellentmondás az is, hogy Müller első közlésében a Ferrari-gyűjteményből elárverezett használt példányról beszél, 1958-ban viszont használatlanról. Már ezek az ellentmondások is figyelemre méltóak.

25. ábra: Az angol cég reklámkártyája

Bármilyen nagy tisztelettel tartozom mindkét kutató elődömnek, mégis bizonyos fokú naivitásnak tartom azt, hogy azért kellett volna lebélyegezni, illetve tollvonással értékteleníteni a bélyegeket, hogy ne kerüljenek forgalomba. Sokkal egyszerűbb módot lehetett volna választani: szétvágni a két bélyeget, talpra állítani az elfordultat és mint normális állású bélyegeket, mindkettőt felhasználni. De lehetséges az az elképzelés, hogy mint irattári példányokat, így tették használhatatlanná. Ezzel szemben állanak viszont már saját, személyes tapasztalataim.

1978-ban szerencsém volt személyesen szemügyre vennem a páros darabot. Egy angol cég ajánlotta fel a Magyar Filatéliai Vállalatnak, illetve a Magyar Posta Bélyegmúzeumának cserére. A bélyegpárt eredetiben beküldte (25. ábra). Részt vehettem abban a szakértői bizottságban, amelyet a bélyeg megvizsgálására meghívtak. Rajzbelileg nem lehet a bélyegek ellen kifogás. A színt nem lehet azonosítani, mert aki ismeri a kiadást, az tudja, hogy ebből sokféle színárnyalat létezik. Közéjük befért a bemutatott példány. A bélyegpár eléggé megviseltnek látszik. Ez mindenesetre feltűnő olyan bélyegpárnál, amely nem került felhasználásra és irattárból kikerülve juthatott Ferrari gyűjteményébe. A használtság és beszakadás hamisítói trükköt sejtet.

A bélyegek gyártásánál tényleg erőfordulhatott volna, hogy az ívek összeállítására szolgáló nyomódúcokból egy elfordul. Ismerünk ilyen példákat. Így került az 1867-es 5 krajcáros nyomódúcai közé egy 3 krajcáros, amely ezáltal piros színben világritkasággá vált. Vagy ilyen például az 1863-as hírlapbélyeg, amelynek ívében egy darab fordítva jelent meg. De ha ezeket a hibákból előforduló bélyegeket tanulmányozzuk, megállapíthatjuk, hogy minden tekintetben azonosak a szomszédos többivel, illetve az említett 3 krajcáros a többi 3 krajcárossal. Az 1868-as elfordult állású hírlapilleték bélyegnél másról van szó.

A vizsgálat előtt felkészültem és tanulmányoztam a tulajdonomban lévő többszáz 68-as bélyeget, darabonként és összefüggésekben. Megállapítottam, hogy minden bélyeg azonos méretű: vízszintes irányban 19,9 mm, a függőlegesben 19,5 mm. Ha lemérjük az elfordult párt, megállapíthatjuk, hogy a bélyegpáron mind a vízszintes, mind a függőleges irányok mindkét bélyegen 20 mm-esek. Úgy tűnik, hogy a hamisítók csak

a kiadásra vonatkozó adatokat vették figyelembe és nem a tényeket. A hivatalos adatok ugyanis 20×20 mm-ről beszélnek. A bélyegmúzeumban őrzött próbanyomatoknak is 19,9×19,5 mm a mérete.

Állításommal szemben fel lehetne tenni, hogy a bélyegek egyike-másika megnyúlhat. Miért nem nyúlt meg az a sok száz példány, amelyik birtokomban van? És miért éppen csak ez a bélyegpár, amikor egyáltalán nem is került használatba?

Megemlítendő még egy tény: ha a hibát észrevették és kijavították 1868-ban (!) miért került értéktelenítésként olyan bélyegzés a bélyegekre, amely csak 1880. után került használatba? A bélyegzőről a Monográfia a következőket írja (I. 605. oldal): „Hír—F. Típuscsoport. 188?. B3 rendszerű egykörös hk-bélyegző, folytatólagos szöveggel BUDAPEST FŐPOSTA HÍRLAPOSZTÁLY (725. ábra)."

Még egy kérdést lehet feltenni: ha nem volt használatban a bélyegpár, miért nincs rajta eredeti enyvezés? Miért van leáztatva? A válasz ismételten csak ugyanaz lehet: *a bélyegpár hamis.*

Befejezésül hivatkoznom kell Anton Th. Gaube 1958-ban megjelent nagyszerű művére[10], amely összefoglalja az 1958-ig megjelent valamennyi tudományos munkát és saját felfedezéseit kiterjedt gyűjteményének darabjaival illusztrálva. A mű sajnos, magyar vonatkozásokkal nem foglalkozik. Kár, mert talán ő is az én következtetéseimre jutott volna. Ismertet viszont sok osztrák hamisítványt, sőt, azt is, hogy sok esetben e hamisítványokat nemzetközileg ismert és neves szakértők, mint valódiakat látják el szignójukkal. Sajnos, ugyanezt tapasztaljuk a határőrvidéki 1 krajcáros bélyegeknél is. Nem tudom, főleg az újságszöveggel értéktelenített példánynál mit vesznek a szakértők hasonlító példánynak? Mert hogy eredetit nem láthattak, arról meg vagyok győződve.

Végül idézem Gaube könyvének záró mondatát:

„Egy általános megállapítás: hírlapilleték-bélyegeket mint bélyegeket egyáltalán — minden időben — korábban gyakrabban, mint ma, hamisítottak. Emlékezhetnek Fournier-ra, vagy olyanra, mint Venturini Pisában és végül a mesterhamisító Sperattira."

A perben mégis azt hiszem, a belga J. B. Moenst jobb lenne, mint fővádlottat megidézni. Ő éppen 1868. után kezdte meg hamisító tevékenységét. Ismert, hogy csinálmányai, mint nagy ritkaságok, Ferrari gyűjteményébe is bekerültek.

Kötelességemnek tartom, hogy sokéves munkám befejeztével tisztelettel gondoljak vissza Dr. Rend Ferenc segítőkészségére, tanácsaira. Köszönöm a segítséget Zita Perl-Glavaskinak (Beográd), Schaffling Ottó Gábornak (USA), Balzsay Ágoston és Dr. Flóderer István barátaimnak, a Magyar Posta Bélyeg- és Postamúzeumának. Külön köszönetet kell mondanom Orbán Ferenc (Dánia) barátomnak, aki nemcsak segítőként, hanem mint kutató és tanácsadó is mellettem állt.

JEGYZET

1. Bán Béla: A határőrvidék és postahivatalai. Budapest, 1941.
2. Mirko Rasič: Határőrvidék. Megjelent a Postal History Journal 1967. júliusi számában, a Die Briefmarke 1968-as számaiban és a Filatéliai Szemle 1968. VIII., IX., X. számában.
3. Rédey Miklós: Az aratósokig megjelent segélybélyegeink, portóink stb. Budapest, 1927.
4. Bán Willy: A magyar postabélyegek adattára. Budapest, 1943.
5. Rend Ferenc: A magyarországi használatra szánt hírlapilleték-bélyegek. Magyar Bélyegek Monográfiája, III. K.
6. Edwin Müller: Die Zeitungsstempelmarken für die Millitärgrenze. Die Postmarke, 1926. január 4. száma.
7. Stephan Koczynski: Die Geschichte der Stempelmarken in Oesterreich. Wien, 1925.
8. Hans Kropf: Die Postwertzeichen des Kaisertums Österreich und der österreichisch-ungarischen Monarchie. Prága, 1902., 1908.
9. Béla Payer: Die Briefmarken des Königreiches Ungarn. Berlin, 1920.
10. Anton Th. Gaube: Die Zeitungsstempelmarken Österreichs und Lombardei-Venetiens. Wien, 1958.

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

Az 1916-ban kiadott K. u. K. Feldpost (császári és királyi tábori posta) 8 heller (fillér) névértékű levelezőlapot a Monarchia összeomlása után postaszolgálati ügyekben hasznosították. A díjjegyet vízszintes vonalakkal semmisítették meg, a lap elülső és hátoldali részét az ábrán látható címzéssel, illetve szöveggel látták el.

Napi jelentés.

A m. kir. posta pénzforgalmi irodájának

Budapest 2.

II., Albrecht-út 3.

Postaszolgálati ügy.

Cégbélyegző: .....

...fsz. 192... **Pénzintézeti központ, Budapest.**

A ..... gyűjtőhivatal a mai napon ..... K ..... f-t, azaz ..... K ..... f-t szolgáltatott be az Önök folyószámlája javára. — A postahivatalnak adtunk ..... K, azaz ..... K ellátmányt az Önök folyószámlája terhére.

Kelt .....

A fenti adatok helyességét igazoljuk:

pénztáros.

ellenzáros.

38

gyűjtőposthivatal. ... hó nap. K f. K f.

192 .. sz. 192 ..

1. Beszolgáltatás .....
2. Felvett ellátmány .....

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

Az alant bemutatott légiposta tábori postai levelezőlap érdekes dokumentuma az 1942. őszén bevezetett válaszos légipostalapoknak. A feladó közlése szerint hetenként küldhetett és kaphatott légipostával tábori levelezőlapot.

Drága Anyukám, /9/
most kaptam ezt a levelezőlapot,melyet remélem,hamarosan megkapsz,hiszen repülővel megy.most igy rendezték a légi postát,hogy hetenként egyszer egy lapot irhatunk és annak válaszlapját,melyet ti megkaptok szintén repülő hozza ki.A választ azonnal irjátok meg,hogy a napokban megkapjam.A következő kérdésekre kérek sürgös választ.Gyuszi megkapta-e a pénzt és a csizmám ké-

A MABÉOSZ JELENLEG KAPHATÓ KIADVÁNYAI

Surányi László: „Baranya 1919" bélyegkibocsátásai (1979)	25,—
John B. Latham: A magyar légipostajáratok katalógusa (1979)	25,—
Dr. Sóky Dezső: Postai levelezőlapok gyűjtése (1980)	8,—
Surányi Béla—Harmath János: Baranya megye a bélyegek világában (1979)	18,—
Dr. Flóderer István: Magyarország ajánlási ragjegyei (1981)	33,—
Sipos Józsefné: A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkibocsátás (1983)	90,—
Dr. Simády Béla: Magyar díjjegyes postai nyomtatványok katalógusa 1867—1982. (II. kiadás) (1983)	120,—
Dr. Zlatev István: A magyar postahivatalok 1867—71. években használt hely-keletbélyegzései; bélyegzéskatalógus	90,—

A zilahi kisegítő bélyegekről

NÉMA PÉTER (SVÁJC)

A Filatéliai Szemle hasábjain négy ízben olvashattunk már a zilahi kisegítő bélyegekről. Először Kovács György foglalkozott ezzel a felülnyomatos provizóriummal az észak-erdélyi kibocsátásokról írt áttekintésében (1972 októberi szám), majd Sipos Géza tollából jelent meg egy tanulmány a székelyudvarhelyi és zilahi bélyegekről (1975. január). Ezek után Rátai Gábor ismertette az előforduló hamisítványokat (1983 szeptember), végül pedig, részben ehhez hozzászólva, ismét Sipos Géza jelentkezett, ezúttal a szemtanúkortárs visszaemlékezéseivel (1984 szeptember). De nemcsak a magyar szaksajtóban szerepelnek gyakran a „zilahiak". A korabeli jelentések (anonim összeállítás és árjegyzék a bukaresti Filatelia 1945. június 15-i, ill. 1947. május 1-i számában), valamint Karl Kolb beszámolója (Schweizer Briefmarken-Zeitung, 1946 november) után a News of Hungarian Philately 1970/1973-as „Hungarica" cikksorozatában Leslie S. Ettre közölt egy összefoglalást, majd Konrád Ferenc a The American Philatelist 1981. novemberi számában, e sorok írója pedig az NSZK-beli Deutsche Zeitung für Briefmarkenkunde-ban („DBZ", 1983/24—26.) érintette ezt a témát. A román bélyeggyűjtők lapja nemrég tette közzé az első ilyen tárgyú szakdolgozatot Iosif Micu tollából, „Poşta Sălajului felülnyomat (I)" címmel (Filatelia c. folyóirat, 1983. szeptember).

Az említett szerzők véleménye már a zilahi bélyegek katalógusszerű felsorolásában is erősen eltér egymástól. Micu és az 1945-ös bukaresti összeállítás szerint a teljes sorozat 27 értékből áll, Sipos és Konrád 73 bélyegről ír, míg a többiek az alapbélyegek és a felülnyomás 22 (1947-es árjegyzék), 48 (Néma) vagy 69 (Kolb) különböző kombinációjáról beszélnek.

Az eltérések főleg azzal magyarázhatók, hogy amit az egyik szakértő filatelista hamis bélyegnek tart, az a másik szerint valódi és fordítva. A különböző álláspontokat tovább szaporítani felesleges lenne, ezért inkább a problémák módszeres megoldásához szeretnék hozzájárulni, saját és néhány e területen tevékenykedő gyűjtőtársam kutatási eredményének összefoglalásával.

A valódi és hamis zilahi bélyegek problémája

A legtöbb provizorikus bélyegkibocsátásra a dokumentáció messzemenő hiánya, a felkészületlenség és a rögtönzés jellemző. Míg a „rendes" bélyegeknél kibocsátó rendeletek, próbanyomatok, nyomdai jegyző-

könyvek stb. alapján követhetjük az értékcikkek útját megjelenésükig, sőt néha azon túl is, addig a zilahi kisegítő bélyegeknél mindezek híján komoly kutatómunkára van szükségünk ehhez. Mint láthattuk, a „zilahiak" esetében a rendelkezésünkre álló irodalom adatai is sok részletükben ellentmondásosak, ezért célravezetőbb magukból a bélyegekből, ill. a levelezési anyagból kiindulva *alapkutatást végezni.*

Jómagam közel hat éve foglalkozom az egyetemes zilahi filatéliai anyag feldolgozásával. Saját gyűjteményem bélyegein kívül módomban állt több száz kölcsönbe kapott darabot eredetiben tanulmányozni, a többiről tulajdonosuknál felvételeket készíthettem, ill. megfelelő nagyítású fényképeket kaptam tőlük. Összesen több mint kétezer zilahi kisegítő bélyeget vizsgáltam meg eddig, ami az irodalom szerinti összpéldányszámhoz viszonyítva statisztikailag reprezentatív mennyiségnek számít. További fejtegetésemben erre az ismeretanyagra támaszkodom.

A gyűjtői forgalomban fellelhető zilahi kisegítő bélyegek sokfélesége, felülnyomásuk típusváltozatossága részben megkönnyíti, de inkább megnehezíti a kutatómunkát. Nyomatékosan rá kell mutatnom arra, hogy az előforduló variációk egyike sincs jegyzőkönyvileg igazolva. Míg például a Máramarosszigeten felülnyomott bélyegek esetében a kibocsátásról felvett jegyzőkönyv a nyomóeszköz eredeti lenyomatát is tartalmazza, aminek alapján összehasonlítással eldönthető egy vitatott példány valódiságának kérdése, addig a zilahi bélyegeknél ilyen dokumentummal nem rendelkezünk. Nincs tehát semmi kiinduló támpontunk ahhoz, hogy eleve különbséget tehessünk

— valódi (eredeti felülnyomású), postai felhasználásra került;
— hamis (a posta vagy a gyűjtők kárára illetéktelenül felülnyomott);
— vagy postai felhasználásra valamilyen oknál fogva nem került

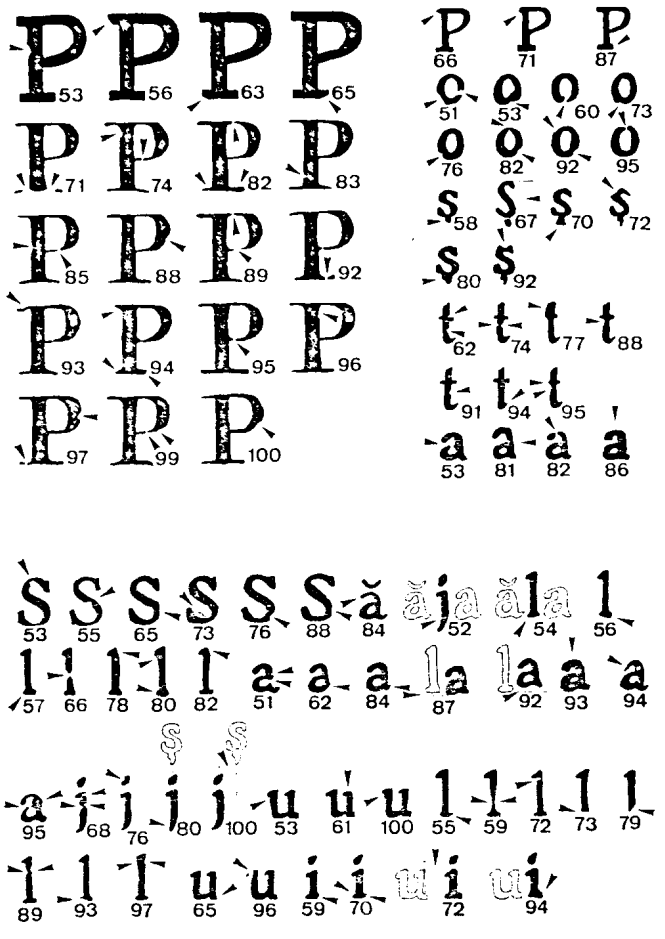
használatlan bélyegek között.

Más a helyzet a köznapi leveleken található, ill. leáztatott, valódi bélyegzésű zilahi bélyegekkel. Ezek eredetiségében nem lehet okunk kételkedni, mivel az eddig regisztrált, több mint száz ilyen példány előfordulása mindennemű ellentmondást nélkülöz (pedig más-más gyűjtők birtokában vannak, akik különböző forrásokból kapták, ill. cserélték azokat), tényleges postai felhasználásukra viszont annál több jel utal. Ki vonhatja kétségbe egy indítási és érkezési bélyegzőt viselő korabeli, cenzúrázott boríték vagy levelezőlap bérmentesítésének valódiságát? A használt bélyegek összehasonlító vizsgálata is bizonyító erejű, pozitív eredményeket szolgáltatott. Megfigyelhető, hogy a ritkább értékekből csak egy-egy hivatalnak jutott ellátmány, így pl. a felülnyomott portóbélyegeken többnyire Zilah acélbélyegzőjével találkozunk; bizonyos esetekben pedig még az is kimutatható, hogy egy-ugyanazon ív két szomszédos bélyegét egymást követő napokon használták fel csekély forgalmú postahivataloknál egy-egy levél bérmentesítésére.

Ebből kiindulva először ezeket az *elsődlegesen valódinak ítélhető,* használt bélyegpéldányokat kezdtem el osztályozni, összesen 103 ilyen darabot regisztrálva. A postailag kezelt zilahi felülnyomatosok között eddig 22 értékjelzés/alapbélyeg-kombinációt (vagyis különböző értéket) találtam, és csupán ebben az anyagban már 38 ívhely jellegzetességeit sikerült felismernem.

Az eredeti felülnyomás nyomdai szedésének rekonstrukciója

A következő vizsgálati fázisba már bele kellett vonni a használatlan zilahi bélyeganyagot is, persze ügyelve arra, hogy csak a valódi darabokat vegyük tekintetbe. No de miből lehet megállapítani, hogy egy használatlan zilahi bélyeg valódi-e? Itt Szalay Béla módszeréhez folyamodtunk (A. Szalay: Bogenplatz-Feststellung, Donaupost, Bratislava 1927/XII., 141—

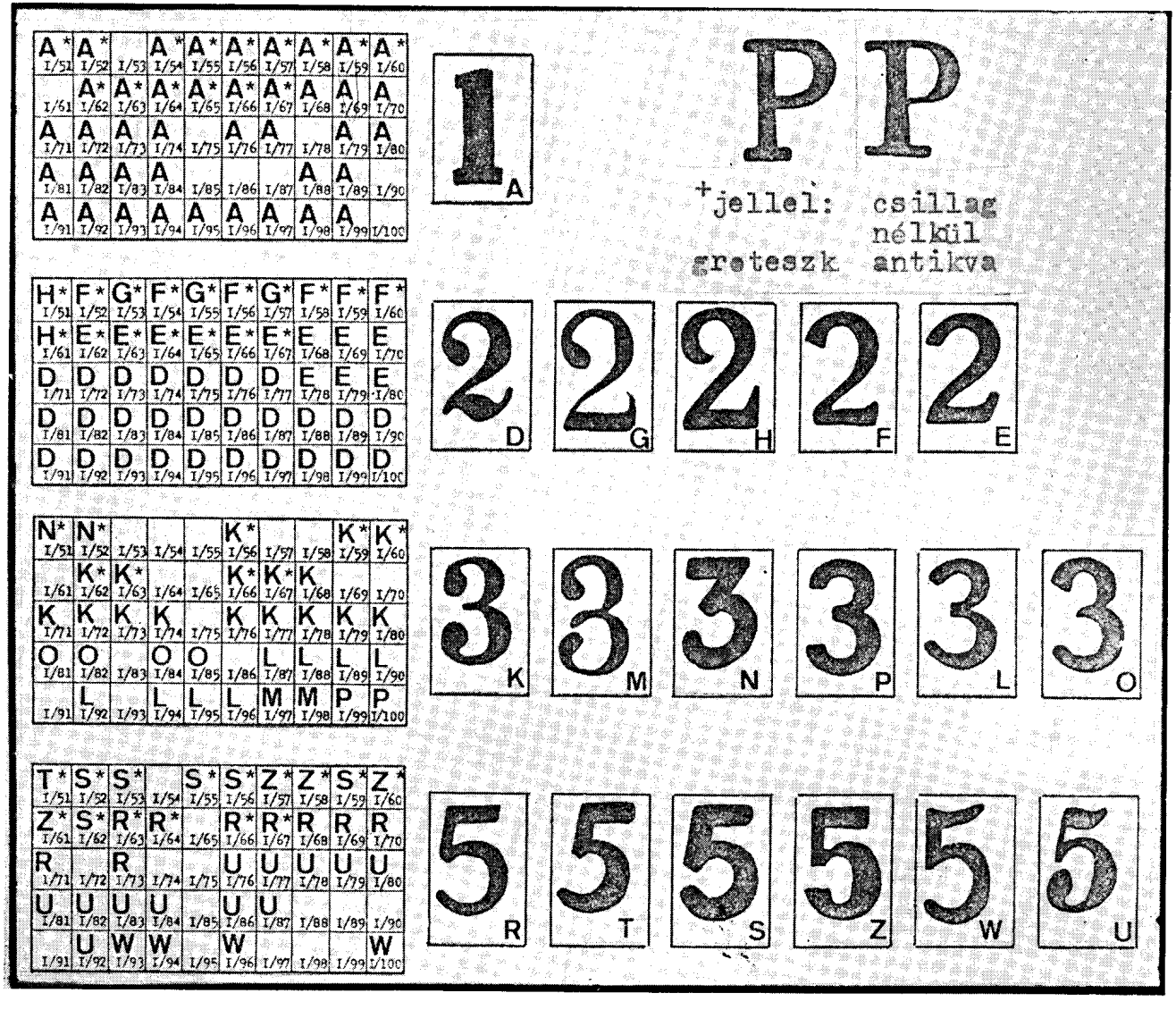
1. ábra

145), ami azon alapszik, hogy az ujjlenyomatokhoz hasonlóan a felülnyomatok is egyeztethetők jellegzetességeik alapján, tehát két bélyegről rövidebb vagy hosszabb tanulmányozás után mindig meg lehet állapítani, hogy azonos ívhelyű szedésről nyomták-e azokat felül, vagy sem. A zilahi bélyegek egyes ívhelyeire jellemző szedésbeli eltérések, betűsérülések és nyomáshibák könnyebben egyeztethető fajtáit az 1. ábra szemlélteti.

Természetszerűleg valódinak kell tekintenünk minden olyan használatlan zilahi bélyeget, amelyen a használtak valamelyikén fellelhető *összes* felülnyomásbeli jellegzetesség változatlanul megtalálható. Az is magától értetődik, hogy minden olyan bélyeg, amely összefüggésben (párban, ívdarabban) van egy korábban már valódinak talált másik bélyeggel, szintén eredetinek ítélhető. Ilyen módon lehetett Rátai Gábor 2P/10f-es zilahi ívdarabjának (Filatéliai Szemle, 1983. szeptember, 21. oldal, 3. ábra) valódiságát bizonyítani. Mivelhogy a felülnyomás tekintetében nem kevesebb, mint 30 ívhelye megegyezik egy-egy valódi bélyegzésű, ill. levélen levő zilahi bélyeg ismertetőjeleivel, úgy gondolom, hogy az eredetiség kérdésében ennél az ívdarabnál nem lehetnek objektív kételyeink.

A Rátai-féle 2P/10f-es csonka ívdarab hiányzó felső sarkainak rekonstrukciója volt a sorra következő feladat. A megoldás első részét egy erdélyi gyűjtő 2P/18f-es négyes tömbje szolgáltatta olyanformán, hogy alsó két bélyegének felülnyomata egyeztethető volt az ívdarab 61. és 62. ívhelyeivel, ebből adódóan igazolva a két felső bélyeg 51. és 52. ívhelyre való tartozását. Most már csak a jobb felső sarok négy hiányzó bélyegét kellett kiegészíteni. Ez sikerült is, az 5P/1f-es érték egy ideillő tizenötös összefüggésével, miután ennek tizenegy ívhelye *átlapolt* a 2P/10f-es ívdarabra és a hiányzó részt körülvevő ívhelyekre azonosítható volt.

Ilyenformán nemcsak a 2 pengős felülnyomás teljes nyomdai szedését sikerült rekonstruálni, hanem ezen túlmenőleg az is nyilvánvalóvá vált, hogy a 2P/10f, 2P/18f és 5P/1f felülnyomások szedése ívhelyről ívhelyre megegyezik egymással. További, különféle címletű kisebb-nagyobb összefüggések, négyes tömbök, ívszéli példányok és egyes különálló darabok

1 A
P P
+jelel: csillag nélkül
groteszk antikva
2 D
2 G
2 H
2 F
2 E
3 K
3 M
3 N
3 P
3 L
3 O
5 R
5 T
5 S
5 Z
5 W
5 U

2. ábra

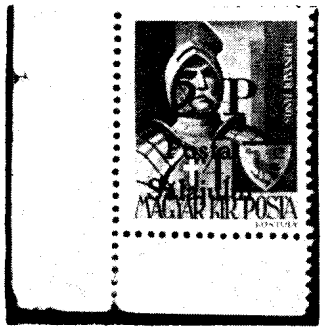
3. ábra

4. ábra

5. ábra

6. ábra

tüzetes vizsgálata utáni *ívhelyre illesztése, átlapolása* és *behelyettesítése* végül is lehetővé tette mind a négy címlet szedésének messzemenő rekonstrukcióját, és egyidejűleg azt is igazolta, hogy az ívhelyek jellegzetességei (a véletlenszerű eltérésektől eltekintve) a zilahi bélyegek valamennyi nyomdai ívén azonosak. „Címletváltáskor" is csak az értékszámot cserélték, a többi szöveg maradt az eredeti szedéssel. Az értékjelzés változatai (a számjegytípusok és a pénzegység jelének kombinációi) segítséget nyújthatnak a bélyegek ívhelyre azonosításához is. Az eddigi kutatási eredményeket a 2. ábra foglalja össze.

A rekonstrukciós maradék vizsgálata

A rekonstrukciós munka során átvizsgált több mint kétezer zilahi bélyeg közül csupán valamivel több mint ötszázat sikerült az említett ötvenes nyomdai ívekbe beilleszteni. Ezek közé tartoznak a *3. ábrán* bemutatott *eredeti példányok* is. A fennmaradó mennyiség kis részének felülnyomása szemmel láthatóan eltérő, kezdetleges rajzolatú *(4. ábra),* ezek kétségtelenül *hamis* bélyegek. Készítőik annyira nem igyekeztek az eredeti példányokat utánozni, hogy pl. a 18 filléres alapbélyeg esetében vörös színt alkalmaztak a nyomásnál, nem törődve azzal, hogy a valódi darabok felülnyomata minden esetben fekete. Ugyancsak hamisnak kell tekintenünk a *kézi erővel* négyes tömbben vagy egyenként felülnyomott bélyegeket *(5. ábra);* ezeknél a nyomás többnyire ferdére, egyenlőtlen erősségűre sikerült, ezért (mint Rátai Gábor cikkében olvashattuk) aránylag még a legkönnyebben felismerhetők.

A rekonstrukciós maradékban természetesen vannak jellegtelen felülnyomatú, különálló darabok esetén ívhelyre nem azonosítható, de valószínűleg eredeti példányok is, de zömmel inkább olyan darabokkal találkoztunk, amelyek egyértelműen *nem illenek* a rekonstruált félívekbe. A *6. ábrán* pl. a 2P/4f Hadvezérek-érték egy bal alsó sarokpéldányát látjuk „E" típusú értékjelzéssel, holott a *2. ábra* szerint ezen az ívhelyen a kettesnek „D" típusúnak kellene lennie („E" típusú kettes antikva P-vel csak a 68—70. és 78—80. ívhelyeken fordulhat elő).

Ezekre a „másfajta" bélyegekre nézve egyszerű magyarázattal szolgál a régebbi irodalom: Konrád Ferenc 1947-es és 1948-as nagyváradi katalógusai sze-

rint a zilahi provizóriumot kétfajta szedésről nyomták felül, tehát kétfajta kiadás létezne. Ebből kiindulva került sor a rekonstrukciós maradék beható vizsgálatára is.

Elsőnek az tűnt fel, hogy a rekonstruált nyomdai ívekbe nem illő bélyegek túlnyomó része fénylő-szurokfekete felülnyomású, egy kisebb mennyisége viszont a korábban tárgyalt első fajtához hasonlíthatóan matt, de attól festékezésében mégis eltérő felülnyomást visel. A két kiadás helyett tehát már háromra kellene magyarázatot találni, ami nem könnyű feladat, ha meggondoljuk, hogy a zilahi bélyegek igen alacsony példányszámban kerültek kibocsátásra. Felülnyomásukat rövid idő alatt, egy szedésről el lehetett végezni, utánnyomásra pedig nem volt szükség, sőt még meg is kellett semmisíteni a felülnyomott mennyiség nagy részét. Számos, igen nyomós érv szól viszont amellett, hogy legalábbis a második felülnyomatfajtát jól sikerült, de nemkülönben elítélendő hamisítványnak tekintsük, mint a többit, és ne osszuk azok véleményét, akik a „véletlenül széthullott szedés pótlásának szükségességére" hivatkoznak, vagy másképpen próbálják megmagyarázni az általában saját gyűjteményükben levő „másfajta" bélyegek létrejöttét. Így pl. a „második fajtához" tartozó bélyegek felülnyomása sok esetben elkenődött, vagy legalábbis kevésbé tiszta, feltehetőleg az elkapkodott, titokban végzett nyomdai munka folyományaként. A nyomdai selejt (színátnyomatok, ívszélre eső szöveg, kettős felülnyomat) is jobbára ebből az anyagból került elő *(7. és 8. ábrák).*

A zilahi bélyegek első fajtájának kizárólagos eredetiségére nézve döntő bizonyítékkal végső sorban a köznapi leveleken előforduló, valamint leáztatott, valódi bélyegzésű példányok szolgálnak. Az eddig regisztrált, több mint száz különböző darab a jellegtelen példányok kivételével mind beazonosítható az ismertetett nyomdai ívek valamelyik ívhelyére, és egy sem tartozik ezek közül a második vagy harmadik

7. ábra

8. ábra

„kiadáshoz". Ezzel a többfajta zilahi felülnyomás elmélete véglegesen megbukott, vagyis az 1945-ös „Poșta Sălajului" kisegítő bélyegek közül csak azokat a példányokat mondhatjuk valódiaknak, amelyek a rekonstruált (első fajta) nyomdai ívek ívhelyeire beilleszthetők. Ezek felülnyomata matt, telt mélyfekete színű, és általában tiszta, éles képet mutat. Minden másfajta bélyeg egyértelműen *nem eredeti;* a hátoldalukon gyakran látható nevesebb szignatúrák csupán a korábbi vizsgálatok téves eredményeiről tanúskodnak.

A zilahi kisegítő bélyegek katalogizálása

A szilágysági provizóriumok rendszerezésére előnyös a táblázatos formát választani, fenntartva ezzel a lehetőséget további felfedezések beiktatására. Újabb értékek felbukkanása egyáltalán nem kizárt, sőt egyesek szerint valószínű is, mivel esetenként a felülnyomásra kerülő fél ívek hiányzó darabjait más alapbé-

9. ábra

lyegek beragasztásával pótolták. Nem elképzelhetetlen például, hogy a nagy mennyiségben rendelkezésre álló 30f Hadvezérekből csak a teljes félíveket használták fel a kétpengősre való felülnyomásnál, míg a begyűjtött különálló példányok egy részét pl. a 30f Szt. Margit csonka félíveibe beragasztva, azokkal együtt, esetleg ötpengős értékjelzéssel nyomták volna felül. A beragasztáshoz ívszéldarabokat használtak, amelyek néha a leveleken levő bélyegzett példányok sarkán is felfedezhetők *(9. ábra)*. Persze, ez még korántsem jogosít fel arra, hogy minden olyan zilahi bélyeget, amelyen ívszéldarab ragad, eredetinek fogadjunk el. Ívszéllel összeragasztott, különböző értékekből álló bélyegpárral pl. eddig csak a „harmadik fajta" zilahiaknál találkoztam.

Táblázatunkban *(10. ábra)* a jelenleg katalogizált bélyegeket Zumstein szerinti számozásukkal láttuk el. A *csak számmal* jelölt értékeket ívhelybiztos példányokkal ez ideig nem sikerült igazolni, létezésüket csupán irodalmi adatok támasztják alá. A rekonstrukciós munka keretében valódinak ítélt kerek ötszáz bélyeg között 50 különböző értéket találtunk: 46 for-

FELÜLNYOMÁS ► / ▼ ALAPBÉLYEG		1P Poşta Sălajului	2P Poşta Sălajului	3P Poşta Sălajului	5P Poşta Sălajului
Hadvezérek	1f	1 * ⊙ ✉	9 ***	26	37 *
:	2f		10 ** ⊙ ✉		
:	3f		11 ** ⊙ ✉		
:	4f	2 * ⊙ ✉	12	27 ***	38 **
:	5f		13 *	28	39 ***
:	6f		14 ** ⊙		
:	8f	3	15 **	29	40 *** ⊙
:	10f	4	16 *	30	41 ***
:	12f	5 *** ⊙	17 **		42 ***
:	18f	6	18 *	31	43 ***
:	20f	7	19 **	32	44 ***
:	30f		20 * ⊙ ✉		
Szt. Margit	30f	8	21 * ⊙ ✉	33	45 ***
Hadvezérek	50f		22 * ⊙	34	46 ***
:	80f		23 * ⊙	35	47 ***
Nagyasszonyok	80f		24 ***		
Hadvezérek	1P		25 * ⊙ ✉	36 ** ⊙	48
Kormányzó	2P				49 ***
Barnaportó X. V.	2f			50 ** ⊙	59 *** ⊙
:	4f			51 **	60 ***
:	6f			52 ** ⊙	
:	8f			53 *	61 ***
:	10f			54 **	62 ** ⊙
:	18f			55	63
:	20f			56 ***	64 IX.V. *** X.V. ***
:	30f			57	65 ***
:	36f			58	66 ***
Vöröskereszt 1944	20f	I			IV
:	30f		II ***		V *** ⊙
:	50f			III	VI *** ⊙
:	70f				VII ***

10. ábra

galmi és azzá felülnyomott portóbélyeget, valamint 4 próbanyomatot az 1944-es Vöröskeresztes-bélyegeken. Ezeket az eddig bizonyíthatóan azonosított fajtákat csillagokkal értékeltük: a ritkábban előfordulókat hárommal, a gyakoribbakat kettővel és a legközönsége-

sebbeket eggyel. Külön feltüntettük a valódi bélyegzéssel, ill. postai küldeményeken ismert értékeket, összesen 22 különböző fajtát.

Bizonyos zilahi bélyegek eredeti felülnyomással való előfordulása általános katalogizálásuk ellenére erősen valószínűtlen. A korabeli összeállításokban részben lényegesen kevesebb, mint 66+7 bélyeg szerepel, néhány 1945/1947-ből ránkmaradt eredeti feljegyzésből pedig az derül ki, hogy az akkori szakértők nem mindig fordítottak kellő gondot a rendszerezésük alapjául szolgáló példányok vizsgálatára. Egyes esetekben neves filatelistákkal is megtörtént, hogy olyan bélyegeket láttak el névbélyegzőjükkel, amelyeket ma már saját maguk vallanak hamisnak. Feltételezhetően így kerülhettek be a katalógusokba az 1P/8f, 1P/10f, 1P/18f, 1P/20f és 1P/30f-es értékek, amelyek ugyan gyakran megtalálhatók a gyűjteményekben „másfajta" felülnyomattal, de valódi példányaik még nem bukkantak fel. Az eddig megvizsgált ilyen bélyegek zöme a matt, de nem mélyfekete felülnyomású „harmadik fajtájú zilahiakhoz" tartozik, és így nem azonosítható be az eredeti félívekbe. Értékszámuk általában a „vékony egyes" *(11. ábra)*, amellyel valódi bélyegeken eddig még senki sem találkozott. Hasonlóképpen kétséges a 2P/4f-es és a legtöbb hárompengősre felülnyomott forgalmi bélyeg létezése. A felülnyomott portóbélyegek közül a 3P/18f és 5P/18f értékek valódi előfordulása kérdőjelezhető meg erősen. Ebbe a kategóriába tartozik a több alapbélyegen ismert *fordított felülnyomású* „3 P Poșta Sălajului" is. Ezeket a darabokat sem lehet ívhelyre azonosítani, így pl. a *12. ábrán* látható nagy hézag a „j" és „u" betűk között az eredeti félívek egyetlen bélyegén sem található meg ilyen formában. Sipos Géza a Filatéliai Szemle 1984 szeptemberi számában bemutatott egy hasonló, fordított felülnyomású 3P/4f-es portóbélyeget, ami szintén nem üti meg az eredetiség mércéjét. Felülnyomásán ugyan fel lehet ismerni a 60. ívhely durva ismertetőjelét, az alul nyitott „o"-t,

11. ábra

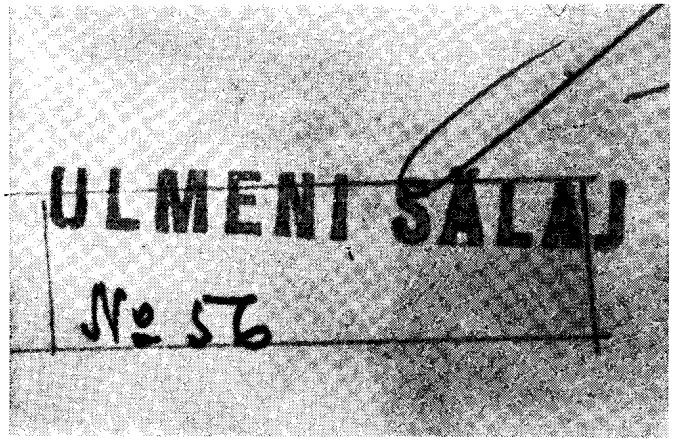
12. ábra

de ezeknél az *eredeti betűanyag felhasználásával készült bélyegeknél* ez nem elég, itt csak akkor lehetünk biztosak a dolgunkban, ha az összehasonlított példányokon további, másodlagos jellegzetességek is teljes azonosságot mutatnak. A kérdéses darabot módomban állt eredeti fényképnagyításon tanulmányozni, és megállapíthattam, hogy a felülnyomás finomabb részleteiben egyértelműen különbözik a 60. ívhelytől.

Az 1944-es Vöröskereszt-sor bélyegeinek felhasználásával készült felülnyomat-próbák körül is sok az ellentmondás. Néhány értékből ívhelyre azonosítható, eredeti felülnyomású *és valódi bélyegzésű* darabokat ismerünk, viszont pl. létezik egypengős címlet egészen eltérő típusú (vastagtalpú és -orrú, de karcsú 1 pengő) értékjelzéssel is.

Még két szilágysági probléma

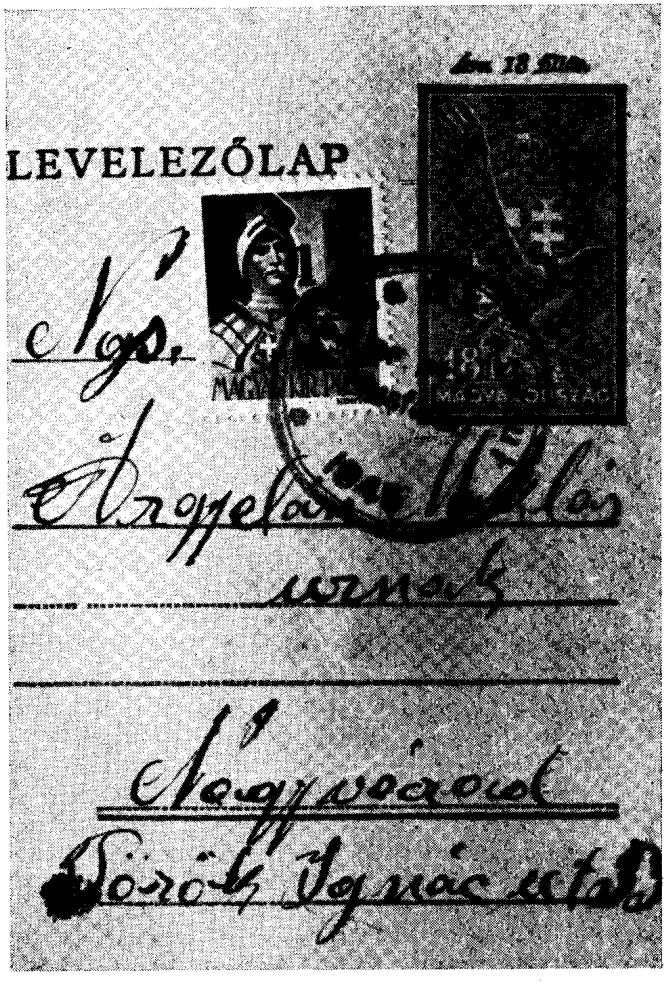
Iosif Micu a már idézett cikkében többek között tagadja a „Poșta Sălajului" (Szilágysági Posta) néhány bélyegzőjének létezését és kétségbevonja azt, hogy Zilahon magyar postai levelezőlapokat nyomtak

13. ábra

volna felül. Erre a két problémára szeretnék röviden kitérni.

A Magyar Kir. Posta Szilágy megyében 1944-ben 56 postahivatalt és 15 postaügynökséget üzemeltetett, az 1945-ös zilahi kisegítő bélyegeken előforduló bélyegzések viszont lényegesen kevesebb postahelyre utalnak. Az irodalomból ill. újabb kutatási eredmények révén a következő helységek postai kezelési jegyeit ismerjük: Alsószopor/Supurul de Jos, Kraszna/Crasna, Nyírsid/Mirşid, Sarmaság/Şărmăşag, Sülelmed/Ulmeni (13. ábra), Szilágycseh/Cehul Silvaniei, Szilágynagyfalu/Nuşfalău (14. ábra), Szilágysomlyó/Şimleul Silvaniei, Tasnád/Tăşnad kétféle bélyegzője, Zilah/Zalău kétféle bélyegzője és Zsibó/Jibou. Nem sikerült eddig még tisztázni néhány leáztatott zilahi kisegítő bélyegen talált, önmagában teljesen kivehetetlen két további bélyegzés eredetét, ill. valódiságát (15. és 16. ábrák). Micu azt állítja, hogy a Szilágysági Posta időszakában nem használtak „Tăşnad", „Nuşfalău" és „Posta Zilah + dátum" szövegű gumibélyegzőket, sőt

14. ábra

15. ábra

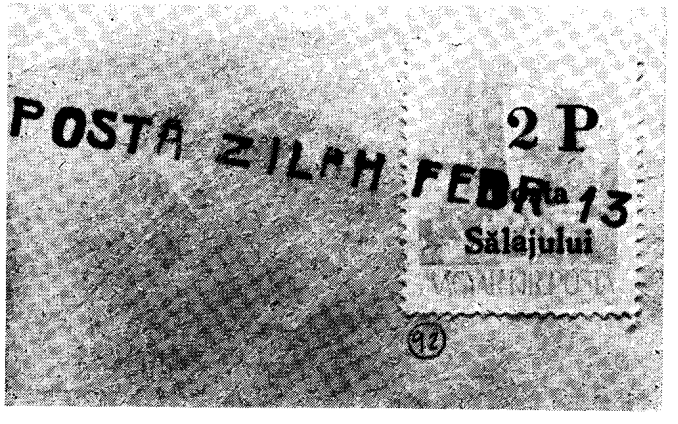

16. ábra

szerinte Sülelmeden a postahivatal működése sem igazolható. Nos, az eddig ismert egyetlen levélboríték „Tăşnad" bélyegzéssel valóban nem egészen meggyőző (17. ábra), viszont a „Nuşfalău" és a „Posta Zilah + dátum" (18. ábra) bélyegzések eredetiségét nem kevesebb, mint tizenhárom korabeli levélborítékkal és levelezőlappal tudom alátámasztani. A „Posta Zilah + dátum" szövegű bélyegzőt ezenkívül a legújabb román katalógus (CMPR '74) is megemlíti. Sülelmed nagyközség, mint azt Micu írja, valóban igen közel esik Szilágycsehhez, és csak harmadannyi lakosa volt annak idején, viszont postahivatala már 1867-ben megnyílt, 1944-ben körjegyzőségi székhely volt, és fontos állomással rendelkezett a Nagybánya felé menő vasútvonalon, míg Szilágycsehet csak egy szárnyvonalon lehetett elérni. A sülelmedi postahivatal léte tehát igazolható, és semmi sem indokolja azt a feltételezést, hogy 1945-ben ne működött volna. Konrád 1948-as, Nagyváradon kiadott katalógusában is megtalálhatjuk az „Ulmeni Sălaj" bélyegzést. A 19. ábrán bemutatott, Sülelmedről 1945. márciusában Fegyvernekre címzett és érkezési bélyegzővel ellátott levélborítéknak külön utánajártam. Ma élő rokonok igazolták a címzett és feladó akkori ott-tartózkodását,

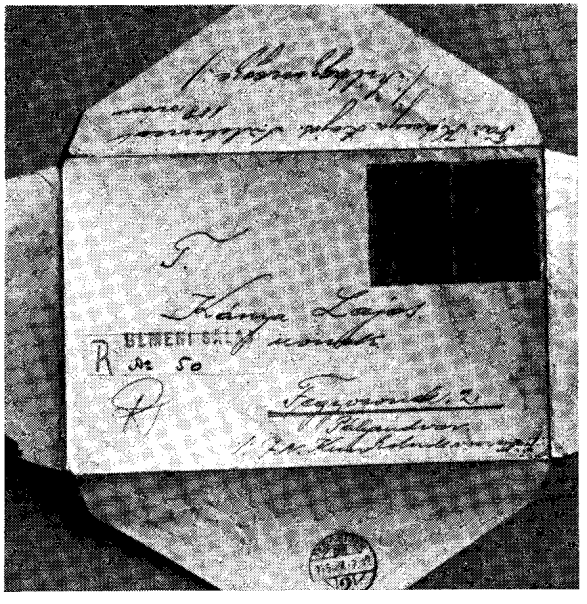
17. ábra

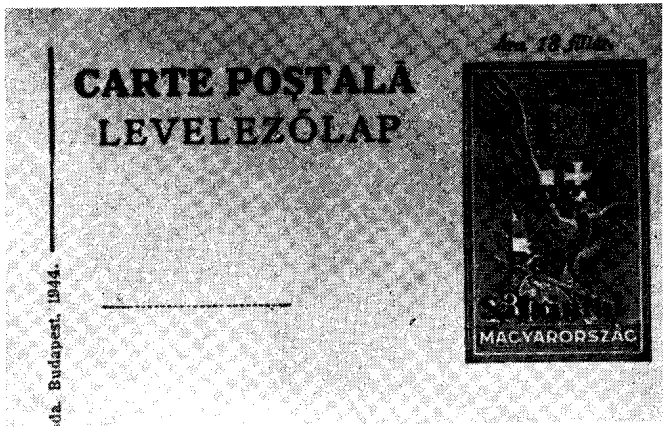
18. ábra

ill. kapcsolatait. Mit lehetne még tenni a sülelmedi bélyegző eredetiségének bizonyítása érdekében?

A csupán néhány használatlan példányban ismert zilahi levelezőlap-provizórium (20. ábra) Micu szerint

19. ábra

20. ábra

szintén csinálmány. Valóban, a vonatkozó irodalom nem utal létezésére. Ha meggondoljuk viszont, hogy Észak-Erdély két másik városában, Nagyváradon és Székelyudvarhelyen, kisebb-nagyobb mennyiségű postabélyeg mellett nem kevés postai levelezőlapot is felülnyomtak felemelt értékjelzéssel, akkor inkább az lenne meglepő, ha Zilahon erről lemondtak volna. A negyvenes években a lakosság valamennyi rétege előszeretettel használta a levelezőlapokat; a postahivataloknál és a trafikokban ezekből sohasem volt hiány, Zilahon sem lehetett ez másként. A román CMPR '74 katalógus szerint ezenfelül a Szilágyságban annak idején alig lehetett borítékot kapni, és a levelezőlapok nyílt tartalma az ellenőrzés akkori kívánalmainak is bizonyára jól megfelelt volna. Valószínűnek látszik tehát, hogy 1945 elején sor került a helyben fellelhető magyar postai levelezőlapok 1 pengős névértékűre való felülnyomására, forgalomba bocsátásuk viszont már nem történhetett meg. Hogy miért nem, arra nézve csak feltevésekre szorítkozhatunk: Ellentétben az 1944/1945-ös nagyváradi, marosvásárhelyi és székelyudvarhelyi postaszolgálattal, amelyekre a kétnyelvűség volt jellemző, a Szilágysági Posta értékcikkei és definitív postai kezelési jegyei kizárólag román szövegezésűek voltak, a megye román többségének megfelelően. Az eleinte még használt magyar nyelvű tasnádi és zilahi bélyegzőket hamarosan bevonták; a felülnyomott román szöveg mellett változatlanul magyar feliratot viselő zilahi levelezőlapok is feltehetőleg ezért nem kerülhettek postai árusításra. Túlnyomó részüket valószínűleg megsemmisítették; nyílt levelezésre ezek hiányában új bélyegekkel átragasztott magyar levelezőlapokat, üdvözlő kártyákat, sőt nemritkán szentképeket volt kénytelen felhasználni a lakosság.

A közelmúltban egy eddig ismeretlen szilágysági levelezőlap-provizórium fénymásolatát láttam. Ez a darab egy második világháborús magyar tábori postai levelezőlap „Poșta Sălajului, 1 pengő" szövegű, rajzos

díjjeggyel való felülnyomásával készült. A lap a vitatott „Ulmeni Sălaj" bélyegzést viseli, Magyarországra címezték, de nincsen rajta sem átmenő, sem érkezési, sem cenzúrabélyegző. Úgy látszik, a Szilágysági Posta még negyven év után is meglepetésekkel tud szolgálni.

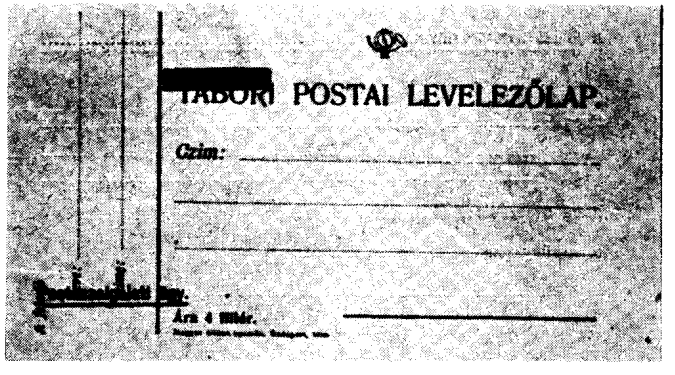
A zilahi bélyegekről még sokat lehetne írni, de cikkem terjedelmét nem akarom tovább bővíteni. Kérném viszont gyűjtőtársaimat bel- és külföldön, közöljék ők is véleményüket erről a helyi bélyegkibocsátásról, adják tovább tapasztalataikat a következő generációknak. Közös erővel bizonyára sikerülni fog sokat megoldani a Szilágysági Posta értékcikkei és bélyegzései körül felmerült problémákból.

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

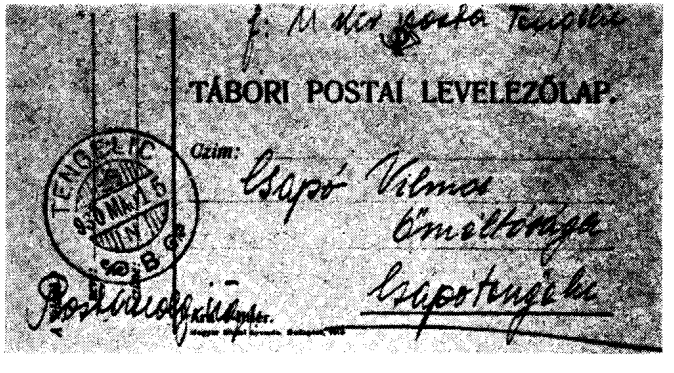
Az 1978-ban, A Magyarországi Tanácsköztársaság Bélyegkiadásainak és a Vörös Hadsereg Tábori postájának története címen megjelent könyvemben bemutattam azt a céklavörös színű tábori posta levelezőlapot, amely már nem kerülhetett forgalomba *(1. ábra)*. Bemutattam az átalakított levelezőlapot is *(2. ábra)*, amelyről a fejlécet eltávolították, fekete téglalap alakú felülnyomással letakarták a TÁBORI szót és a bal alsó sarokba aláhúzottan még *Postaszolgálati ügy* szöveget is rányomták. Az akkori ismereteim szerint csak belső szolgálati ügyekben használták a lapot. Most bemutatok egy olyan lapot, amelyről eltávolították a MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG. + VÖRÖS HADSEREG. szövegű fejlécet, de nem alkalmazták rá a fent leírt felülnyomásokat *(3. ábra)*. Ugyanakkor igaz, hogy postaszolgálati ügyben használták, de mégsem a postán belül, hanem a lapon felszólítást küldenek a címzetthez, hogy fizesse be a rádiódíjat. Surányi László

1. ábra

2. ábra

3. ábra

Újabb megállapítások az első világháború tábori postájával kapcsolatban

HRABÁL LÁSZLÓ

Az utóbbi évek során örvendetesen fellendült az első és a második világháború katonai, tábori, hadtáp, fogolytábor és egyéb, ezen témakörhöz tartozó postai dokumentumokkal való foglalkozás. Ennek irodalmi megnyilvánulásait a Filatéliai Szemle és a Philatelica hasábjain is olvashattuk dr. Simády Béla, Fehér Endre, dr. Palotás Zoltán és más szerzők tollából.

Bár időben ez esik távolabb, mégis felderítettebbek az első világháború postai vonatkozásai, amelyeket az Osztrák—Magyar Monarchia közös hadserege folytán részben nem is lehet különválasztani és külön tárgyalni, mint magyart, illetve osztrákot. Magától értetődően azonban közelebb állnak hozzánk e kor magyar nyelvű tábori postai dokumentumai, amit a hazai gyűjtői kereslet is tükröz.

Az első világháború tábori postáinak területét szeretném néhány adattal teljesebbé tenni, illetve kutatásaim eredményeit közreadni.

1) Az első világháború legkorábbi, ténylegesen minden tekintetben *tábori postai* levelezőlapját Palotás Zoltán a Philatelica 81/1 számában megjelent cikkében az osztrák irodalomból ismert 1914. augusztus 16-i keltezéssel szemben 1914. augusztus 12-ben adja meg. Azaz négy nappal az ismert osztrák előtt. Saját gyűjteményemben egy még korábbit találtam: olyan magyar nyelvű, rózsaszínű tábora postai levelezőlapot, amely a TÁBORI POSTAHIVATAL 109. számú bélyegzést az 1914. augusztus 9-i dátummal viseli, azaz három nappal még korábbi. (1. ábra)

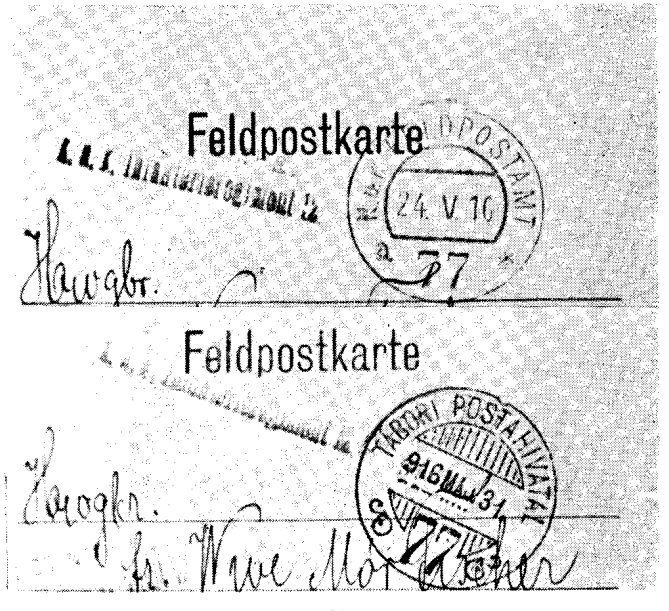
2. Annak bizonyítására, hogy ugyanazon tábori postahivatal egyidejűleg használt *azonos számú* magyar nyelvű és német nyelvű osztrák tábori postabélyegzőt, két levelezőlapot mutatok be a 77. számú tábori postabélyegzéssel. Ezeknél a levelezőlap azonos kiadású, fehér papírú, a feladó — és így a kézírás is — és a címzett is azonos. A két keletbélyegzés 1916. május 24., illetve 1916. május 31., tehát csupán hét nap köztük az időbeni eltérés. Mégis az első német nyelvű, osztrák, a másik pedig magyar nyelvű bélyegző lenyomata. (2. ábra)

3. Az első világháború magyar nyelvű tábori postabélyegzéseinek túlnyomó része ellenőrzőbetű nélküli, indás díszítéses. A néhány ellenőrzőbetűs is legfeljebb csak a és b betűt visel, amiből arra következtethetünk, hogy a legtöbb tábori postahivatal csak egy darab bélyegzővel rendelkezett.

Egyes szerzők adatokat közölnek, hogy hány ellenőrzőbetűs, illetve ellenőrző betű nélküli bélyegző volt használatban.

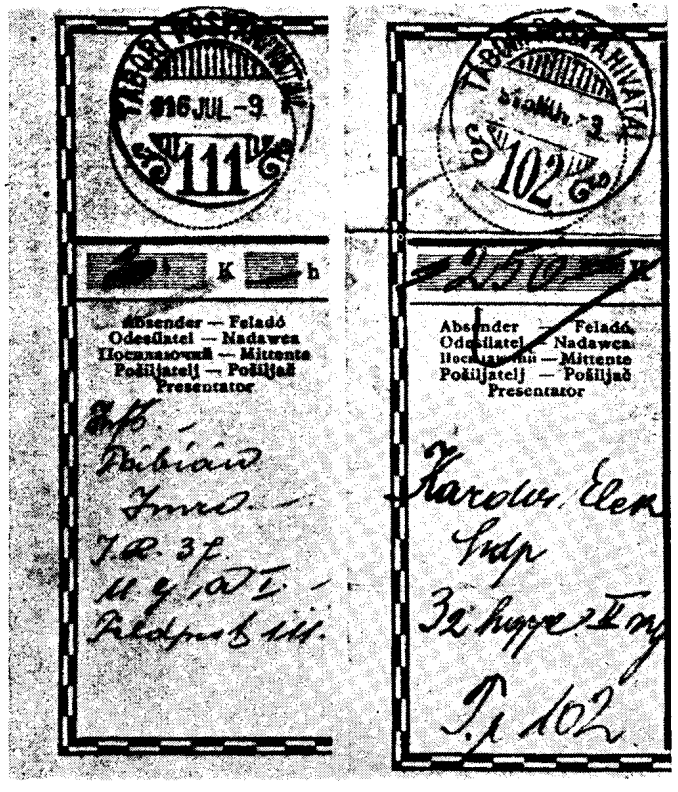
1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

A szakirodalomban megjelentek azonban a tábori posták forgalmi adataira, a levél- és levelezőlap-küldeményekre vonatkozóak, amelyekhez még egyéb postai szolgáltatások is csatlakoztak. Ismert ezenkívül a tábori postahivatalok személyzetének létszáma is. Ha ezt figyelmesen tanulmányozzuk, akkor szinte lehetetlennek kell tartanunk, hogy egy tábori postahivatalnál mindezt egyetlen bélyegzővel le lehetett volna bonyolítani. Azonkívül azonos számú, ellenőrzőbetű nélküli bélyegzők lenyomatai mellett sokféle katonai alakulat

5. a) ábra

hosszúkás, illetve kerek, lila vagy más színű bélyegzőlenyomata szerepel a cenzúrázás bizonyítására, illetve igazolására.

Mindez arra a következtetésre késztetett, hogy az egyes tábori postahivataloknak egynél több, legalább két darab, azonosnak tűnő, ellenőrzőbetű nélküli bélyegzője kellett hogy legyen.

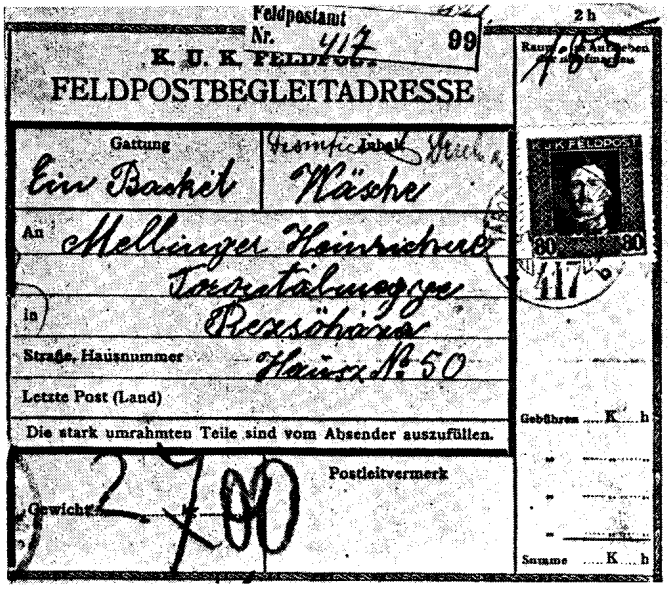
Ezen következtetés bizonyítása meglehetősen nehéz volt, ugyanis a magyar tábori postabélyegzések egyformának tűnnek, amiből a bélyegzők gyártási helyük és idejük azonosságára lehet következtetni. Ha azonban sikerül valamiféle eltérést találni két, azonos számú és azonosnak tűnő bélyegzés között, úgy bizonyítást nyert, hogy nemcsak egy bélyegző volt használatban a szóban forgó postahivatalnál.

Nagyszámú tábori postaküldemény tanulmányozása és hosszas kutatás után sikerült ezt a különbséget megtalálnom, éspedig elsősorban a felső körgyűrű darabban található szöveg betűinek és az alatta lévő körcikkben található függőleges vonalkázás egymáshoz viszonyított helyzetének különbözőségében. Ezt a különbözőséget a 105. számú tábori postahivatal bélyegzéseinek képén mutatom be. (3. ábra) De a bélyegzések egyéb részeinek a pontos méreteket figyelembe vevő és összehasonlító tanulmányozása és elemzése is mutat apró eltéréseket és különbségeket. Ezen eltérések megtalálásához megfelelő nagyító és mérőnagyító használata feltétlenül szükséges.

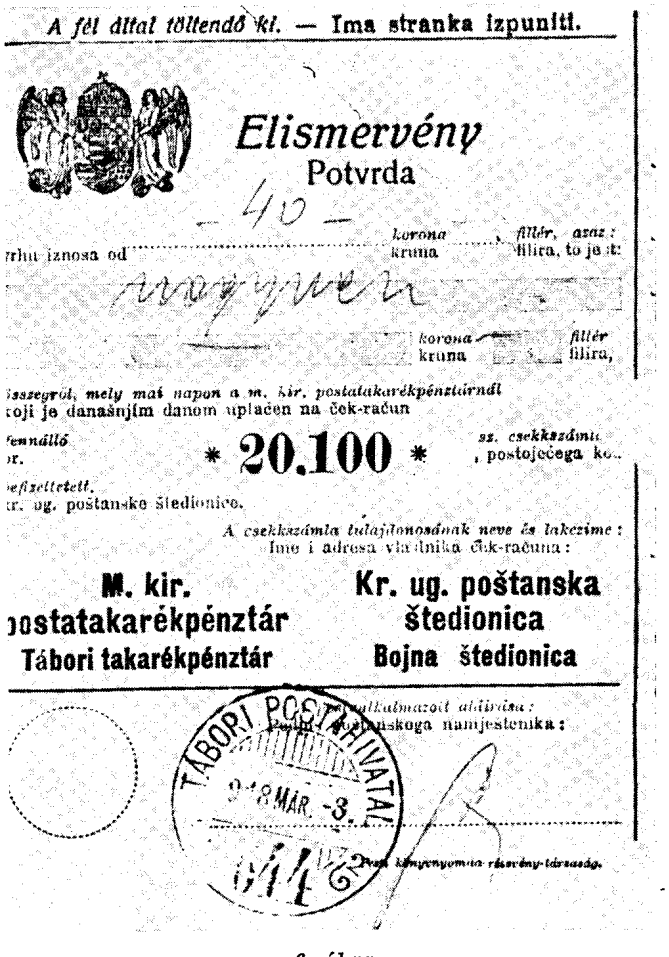
Ugyanilyen jellegű különbözőségeket észleltem az alábbi számú tábori postabélyegzéseknél is, amely által bizonyítottam, hogy ezeknek a tábori postahivataloknak is két darab, ellenőrzőbetű nélküli bélyegzője volt. A szóban forgó tábori postahivatalok:

59, 68, 84, 89, 92, 107, 162.

Bizonyára ez a helyzet a többi, magyar nyelvű bélyegzőt használó tábori postahivatalnál is, amit azon-

5. b) ábra

6. ábra

ban csak a további kutatás tud tisztázni és bizonyítani.

4. A tábori postai dokumentumok gyűjtése elsősorban a levelezőlapokon, illetve csekély számú borítékon található bélyegzőlenyomatok gyűjtéséből szokott állni. Pedig ezek mellett más küldemények is léteztek részben díjköteles szolgáltatásokként. Ezek közül mutatok be néhány érdekesebbet.

a) A magyar kiadású és így magyar nyelvű TÁBORI POSTAUTALVÁNY-nak két változata ismert, amint az ábrán is látható. A különbséget a feladó nevét tartalmazó szelvényen lehet a legegyszerűbben észrevenni. (4. ábra)

b) A csomagok küldésére szolgáló, magyar kiadású Tábori postai szállítólevél sorszámot tartalmazó ragjegye Feldpostamt szövegű, azaz német nyelvű és kézzel írták bele a tábori posta számát, ami azonos a K u K FELDPOST szövegű bélyeg bélyegzésének számával. A magyar nyelvű bélyegzőt használó tábori postahivatalok azonban K. U. K. FELDPOST/FELDPOSTBEGLEITADRESSE című, azaz német nyelvű, osztrák kiadást is használtak. (5. ábra)

c) Érdekességként bemutatok egy magyar és horvát nyelvű csekkbefizetési elismervényt a 644. számú tábori postahivatal 1918. március 8-i bélyegzőnyomatával; a 20 100. számú címzett a M. kir. /postatakarékpénztár/ Tábori takarékpénztár. Ennek mibenlétére még további kutatások szükségesek. (6. ábra)

A fent bemutatottak azt igazolják, hogy a tábori postai emlékek területén még bőven van felkutatni és megismerni való.

KÉSZPÉNZÉRT
VÁSÁROLOK

LUXUS MINŐSÉGŰ
KLASSZIKUS BÉLYEGEKET
minden változatban, a világ bármely országából!

LEVELEK, LEVÉLDARABOK
különösen érdekelnek.

„KALOCSA" teljes bélyegzésért
50% felárat fizetek!

LACZA LÁSZLÓ bélyegkereskedő
1056 BUDAPEST, VÁCI UTCA 63.

Kiegészítés a készpénzbérmentesítés portóösszeg-jelzőbélyegzőihez
(Kpb-Po A és E típuscsoport)

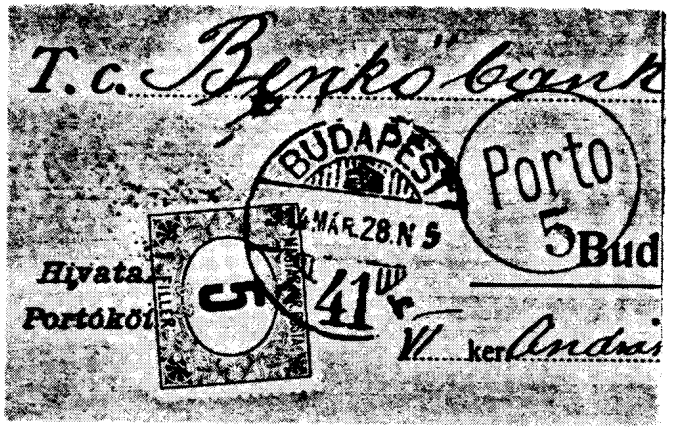
VISNYOVSZKI GÁBOR

A Monográfia III. kötetének 7—15. oldalán találjuk Kostyán Ákos feldolgozását a készpénz-bérmentesítés jelzőbélyegzőiről, ill. a portó összegét mutató jelzőbélyegzőkről. Ahhoz, hogy az ott közölt adatok kiegészítésének szükségességét jobban megértsük, a bérmentesítés oldaláról kell közelíteni a kérdést.

Dr. Makkai László a Filatéliai Szemle 1978/11. számában egy elemző tanulmány első részeként áttekinthetően és tömören megfogalmazta a portóbélyeg megjelenése előtti portózás szabályait és lényeges elemeit. Ő sem emeli ki azonban eléggé azt, hogy a portózás egy hosszabb időszakban nem úgy történt, ahogy azt — tévesen — Kostyán is megfogalmazza a III. kötet 7. oldalának utolsó bekezdésében, ahol ezt írja: „... a levélpostaportó kétszerese a hiányzó díjrésznek, amelynek azonban alsó határa mindig kötött." Ez azért is fontos, mert összefügg a portó összegével, így a jelzőbélyegzőkkel is. Kostyán az alábbi összegeket könyveli el ismertként: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 20 és 50 fillér (a koronaérték bevezetését követően).

A tényleges portózási rendszer azonban nem volt azonos a fent leírttal. A gyakorlat ugyanis az volt, hogy hiányos bérmentesítés esetén meg kellett fizetni a hiányt, valamint ezen felül a díjtételnek megfelelő pótdíjat, ami általában a küldemény alapdíja. Ez az együttes összeg bélyeg nélküli küldeményeknél természetesen azonos a hiányzó díj kétszeresével. Ha azonban megnézzük a III. kötet 8. oldalán levő 1. ábrát, láthatjuk, hogy a 16 fillér portóösszeg nem lehet a hiányzó díjrész kétszerese, hiszen ez esetben a levelezőlap díja 12 fillér lenne a köztudottan 4, ill. 1902-től 5 filléres díjjal szemben. Valójában levélként kezelt levelezőlapról van szó (képoldali ráírás miatt), amelynél a levéldíjnak megfelelő 10 fillérből 4 fillér van leróva bélyeggel. A hiányzó összeg 6 f, a levéldíjnak megfelelő pótdíj pedig 10 f, azaz összesen 16 fillér. Ezzel a portózási rendszerrel nagyobb volt a bevétel, mintha a hiányzó rész kétszeresét szedték volna be, hiszen ez utóbbi esetben egy 6 f helyett 5 f-rel bérmentesített helyi levél portója csak 2 fillér lenne, míg a valóságban a postás 7 fillért szedett be a címzettől a hiányzó 1 fillér miatt. A századfordulón a posta esetenként igen szigorúan kezelte a képoldali ráírást, a levélként portózott lapok elég gyakoriak (1. ábra, a Monográfiában közölt ábrával azonos eset, csak 5 f-es bélyeggel és 15 f-es portóösszeg bélyegzővel. Láthatjuk, hogy az alapdíj kétszerese végül is a feladó és a címzett által külön-külön fizetett összegekkel egyezik meg.). Kostyán eleve csak páros összegeket jelez, holott fentiekből látható, hogy a hiányos bérmentesítés-

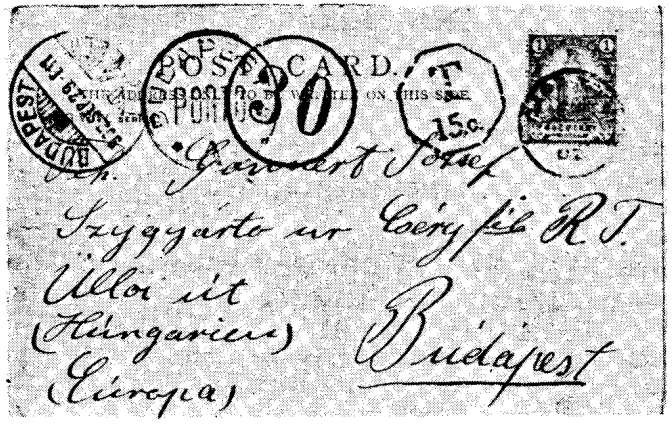
től függően páratlan összeg is előfordult, sőt gyakori volt (éppen a 15-ös számról mondható el ez utóbbi).

Nem közömbös az sem, hogy külföldről is érkezhetett hiányos bérmentesítésű küldemény, pl. a 2. ábrán bemutatott, Kínából érkezett, 7 fillérrel portózott lap. Végül azt sem téveszthetjük szem elől, hogy a portózás nemcsak kiegészítésként és pótdíjként fordult elő, hanem a hivatalból portóköteles küldeményeknél is, ahol szintén előfordult páratlan szám, például a levelezőlapnál az 5 fillér (3. ábra).

A páros számok közül a Monográfiában felsoroltakon kívül e cikk szerzője 14-est és 18-ast (4. ábra), a 30-ast (5. ábra) és a 40-est ismeri, valamint az alábbi páratlan portóösszeg-jelzőbélyegzőket: 5, 7, 9, 15 és 25 (A típuscsoport). Hogy ezek közül egyes számok

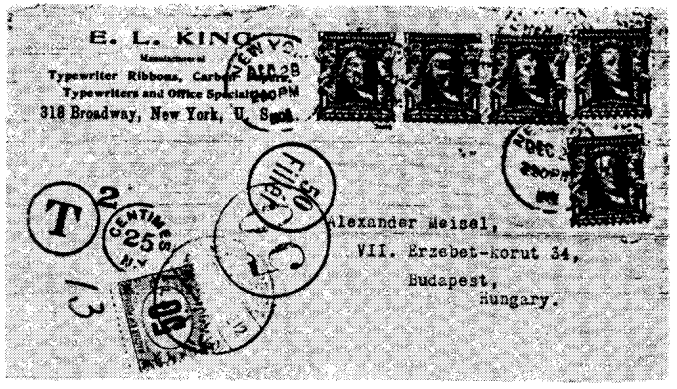

milyen ritkák, azt talán érzékelteti az, hogy a 9, 14, 18 és 25 f-es bélyegzéseket a szerző eddig mindössze egy-egy példányban látta (a 14 f-es portó egyébként gyakoribb, a helyi levélként bérmentesített távolsági levél portója, de a bélyegzés maga igen ritka).

Ugyancsak egy példányban fordul elő a szerző gyűjteményében egy „1 KORONA" számjelzésű bélyegzés, amelynek kivésett változatait a huszas évek inflációs időszakában „bianco" bélyegzőként használták (6. ábra). Hogy milyen keveset tudunk még ezekről a bélyegzőkről, azt fentiek is mutatják. Az 1 koronás bélyegző használatának kelte a bemutatott ábrán 1921.

Vajon mikor készült, mikor használták először és mikor készülhetett az első kivésett változat? Megannyi kérdés, a helyes válaszhoz segítő anyagok száma pedig igen csekély.

Talán éppen ezért fontos, hogy filatelistáink keressék azokat a területeket, ahol neves elődeink utat vágtak a későbbi kutatásnak. Nagy hiba lenne Kostyán Ákosnak felróni a portóbélyegzők hiányosságait, hiszen gigantikus munkájának csak egy perifériális töredékéről van szó, amelyet helyesbíteni és bővíteni csak ennek az anyagnak alapos ismeretében és a vele való hosszas foglalkozás után lehet. Azoknak a gyűjtőknek, akiknek egyes részterületeken módjuk van hasonló kiegészítésre, éppen Kostyán Ákos emlékének tisztelegnek akkor, ha a kezéből kiejtett stafétabotot felemelik és továbbviszik.

Végezetül — a kiegészítési és besorolási kérdéseken túl — hadd mutassunk be két példát ezen bélyegzések szépségére, változatosságára. A 7. ábrán látható 2 f-es összegjelzés háromféle változata és a 8. ábrán bemutatott, az USA-ból küldött túlsúlyos, de egyszerűként bérmentesített levél a kétféle, egyszerre használt 50-es bélyegzővel meggyőzően illusztrálják azt a változatosságot, amit a bélyegzések és a bérmentesítések együttesen biztosítanak a gyűjtőnek.

Talán még annyit, hogy ezek a ritka bélyegzések még ma is gyakran előbukkannak egy-egy levelezőlap-anyagból, hiszen használatuk több évtizedre tehető. Érdemes tehát a levél- és levelezőlap-anyagok átnézésénél erre is odafigyelni.

KLASSZIKUS
ÉS MODERN
BÉLYEGGYŰJTEMÉNYEKET,
RÉGI LEVELEKET, JOBB DARABOKAT
állandóan vásárolok

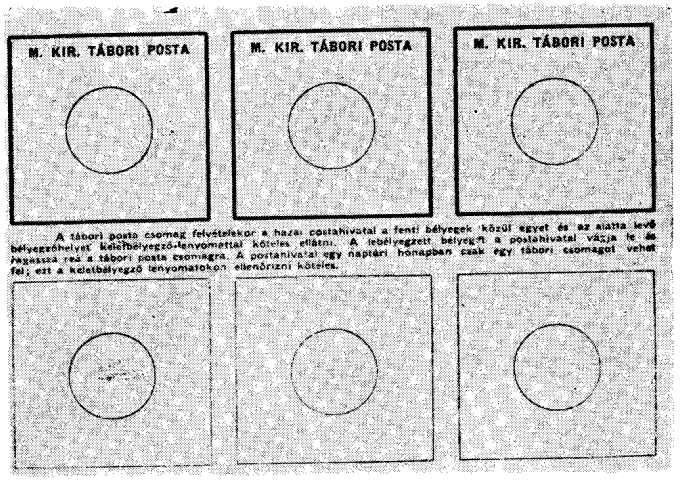
SZEKERES BENEDEK JÓZSEF
bélyegszaküzlet
1137 BUDAPEST XIII., Katona József u. 2/e.
Telefon: 129-350

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

A második világháború tábori postájának egy érdekességét mutatjuk be. Szabályozták a katonákhoz küldhető csomagok számát. Sokszor az engedélyezés a parancsnokok döntésétől függött. Mint ahogy az ábrán bemutatott tábori postai levelezőlap bizonyítja a feladó, fronton levő katona ajánlottan küldte az „engedély-bélyegeket", amelyek a levelezőlap hátoldalára voltak nyomtatva. A bélyegzések részére fenttartott részek között a következő szöveg olvasható:

„A tábori postacsomag felvételekor a hazai postahivatal a fenti bélyegek közül egyet és az alatta levő bélyeghelyet keletbélyegző-lenyomattal köteles ellátni. A lebélyegzett bélyeget a postahivatal vágja le és ragassza reá a tábori postacsomagra. A postahivatal egy naptári hónapban csak egy tábori csomagot vehet fel; ezt a keletbélyegző-lenyomatokon ellenőrizni köteles."

Index

1 *László Surányi: Two of our most noted newspepers tax stamp*

The author concludes of his investigations of many years that the newspepers tax stamp of 1 kr of the Military Border District emitted in 1868, as well as the 2 kr ones have never been in circulation. The depreciation of the vellknown papertext of the 1 kr stamp ha qualifies to be counterfeit. He proves that in the given time the newspapers tax stamp, issued in 1868, have been used on the whole Hungarian territory, also in the Military Border District, and the newspepers tax stamp, issued for the Military Border District, have not been employed. A seperate part of the study deals with the printing error turned away by 90° of the newspeper tax stamp, and he is of the opinion this being a forgery.

2 *Peter Néma (Switzerland): About the auxiliary stamps of Zilah*

The author offers in his study to deliver a key to the reader in order to make it possible to recognize whethe the stamps, judged differently by several researchers, are really true. The masterfully illustrated study can help also to identify the original surprint according to the sheet-places.

3 *László Hrabál: Recent statements related to the military-post of the I. World War*

The article enlarges by interesting data the knowledge of collectors, dealing with this popular domain of collection in both, the area of stamping and the parcels forwarded by the military post.

4 *Gábor Visnyovszki: Addition to the postage due cancels showing dues to be paid (Types Kpb—Po A and E)*

The well illustrated study completes Monography.

Sommaire

1 *László Surányi: Nos deux timbres taxe pour journaux les plus renommés*

L'auteaur arrive à la conclusion dans son essay après des investigetions de beaucoup d'années que le timbre tax pour journaux de 1 kr des district de frontière militaire de 1868, et de même celui de 2 kr n'étaient jamais mise en circulation. Il qualifie l'obliteration du texte connu du timbre de 1 kr comme une falsification. Il demonstre que de même en ce temps-là concret, dans les district de frontière militaire les timbres émis en 1868, etaient employés sur toute l'étendus de la Hongrie et que les timbres taxe pour journaux, émis pour le district de frontière militaire, ne furent pas utilisés. Une partie spéciale de l'essay s'occupe de l'erreur détourné de 90° du timbre-taxe pour journaux de 1868, dont il constate d'être une falsification.

2 *Peter Néma (Suisse): Des timbres auxiliaires de Zilah*

L'auteur désire dans son essai de donner une clef au lecteur pour le discernement de l'authenticité des timbres, jugés différemment par divers investigateurs. L'essai, excellement illustré, offre en outre assistance pour l'identification de la surcharge originale, conformément aux lieux des arcs de timbre.

3 *László Hrabál: Des enregistrements récenta concernánt la poste militaire de la première guerre mondiale*

L'article étend avec quelques éléments intéressants les connaissances des collectionneurs qui s'occupent de ce domaine populaire de collectionnement, relativement à l'oblitération et aussi aux livraisons de la poste militaire.

4 *Gábor Visnyovszki: Complément sur les oblitérations indiquant le paiement au comptant de l'affranchissement de taxe postale (Kpb—Po groupes de types A et E)*

Cette étude richement illustrée complète le texte paru dans la Monographie du Timbre Hongrois traitant de la question.

Inhaltsverzeichnis

1 *László Surányi: Zwei unserer berühmtesten Zeitungsstempelmarken*

Der Autor zieht als Resultat seiner mehrjärigen Forschungsarbeit ab, dass die in 1868 ausgegebenen Zeitungsstempelmarken von 1 kr, ebenso wie die von 2 kr der Militärgrenze nie in Umlauf waren. Die Entwertung des bekannten Zeitungstextes der 1 kr Marke qualifiziert er, als Mache. Er beweist, dass in der besagten Zeit auch in der Militärgrenze die im ganzen Gebiet von Ungarn verwendeten Zeitungsstempelmarken von 1 kr, ausgegeben in 1868 in Umlauf waren und die für die Militärgrenze hergestellten Zeitungsstempelmarken nicht verwendet wurden. Ein besonderer Teil der Studie befasst sich mit dem, mit 90° verdrehtem Fehldruck der Zeitungsstempelmarke von 1868, feststellend, dass es sich hier um eine Fälschung handelt.

2 *Peter Néma (Schweiz): Von den Zilaher Aushilfsmarken*

Der Autor wünscht in seiner Abhandlung von den Zilaher Aushilfsmarken dem Leser einen Schlüssel in die Hand zu geben zur Erkennung der Echtheit der, von mehreren Forschern verschiedenartig beurteilten Marken. Die vorzüglich illustrierte Arbeit bietet auch eine Hilfe zur Identifizierung des ursprünglichen Überdruckes gemäss den Bogenplätzen.

3 *László Hrabál: Neue Feststellungen zur Feldpost des I. Weltkrieges*

Die Abhandlung erweitert mit einigen interessanten Beiträgen die Kenntnisse derjenigen Sammler, die sich mit diesem populären Sammlergebiet befassen, sowohl bezüglich der Stempelungen, wie auch im Gebiet der Sendungen durch die Militärpost.

4 *Gábor Visnyovszki: Zusatz zu den Porto Kennziffer Stempeln der Typengruppen (Kpb—Po A und E)*

Die reichlich illustrierte Studie ergänzt den entsprechenden Teil der Monographie.

СОДЕРЖАНИЕ

1 *Ласло Шурани: Наши две самые знаменитые марки газетной пошлины*

Автор в своей работе, в рзультате многолетних изысканий, пришел к выводу, что газетные пошлинные марки для пргранічной зоны изданные в 1868 году, достоинством в 1 кр и 2 кр, никогда не были в обороте. На марке 1 кр газетный текст считает подделкой.
Доказует, что в приграничной зоне, в данное время использовали газетные вошлиные марки изданные в 1868 году, которые применяли на территории всей венгрии и не были сведены в оборот пошлинные газетные марки изготовленные для приграничной зоны.
Автор в отдельной части занимается газетными пощлинными марками, отпечатанными в 1868 году ошибочно в развернутом на 90° виде, и делаем заключение, что это подделка.

2 *Петер Нэма (Швейцария): О вспомогательных марках изданные в Зилахе*

Автор в своей работе берется дать ключ читателю к установлению подлиности марок подлиниость которых разные исследователи по разному оценивали.
Кроме этого эта отлично иллустрированная работа может помогь при сопоставлении подлинных надпечаток по печатным аркушам.

3 *Ласло Храбал: Новые определения по полевым почтам первой мировой войны*

Статья дает несколько интересных дополнений для колекционеров в этой популярной отрасли как по штампам так и по пересылкам полевой почты.

4 *Габор Вишнёвски: Дополнене по теме „Печати, указывающие на доплату в деньгах"*

Настоящая статья дополняет соотвествующую часть Монографии Венгерских Марок.

ISSN 0 324—4806
Eng. szám: III/SZI213/1976.

1000 — 84.1151 Ságvári Nyomda, Budapest

Ára: 30,— Ft